

BALTŲ IR PABALTIJO SUOMIŲ KALBŲ SANTYKIAI

A. SABALIAUSKAS

Bendros pastabos

Dėl baltų santykių su jų šiaurės kaimynais Pabaltijo suomiais senumo yra įvairių nuomonų. Tačiau viena aišku, kad šių santykių amžių reikia skaičiuoti jau ne šimtais, o tūkstančiais metų. Tarybinių archeologų A. Briusovo¹, H. Moros² nuomone, III tūkstantmetyje prieš m. e. Rytų Europos miškų juostoje, apėmusioje ir Pabaltiją, gyvenusios suomių-ugrų kiltys, dabartinių suomių-ugrų protéviai. Šios kiltys vertėsi daugiausia medžiokle ir žvejyba. Joms būdinga duobėtoji-dantytoji, arba šukinė, keramika. II tūkstantmetyje pr. m. e. Rytų Pabaltijyje šalia medžiotojų ir žvejų su būdinga duobėtāja-dantytāja keramika stovyklų pasirodo jau visiškai naujas stovyklų tipas, kurio gyventojai gerai pažino gyvulininkystę bei žemdirbystę ir vartojo virvelinę keramiką. Be to, šiemis gyventojams būdingi laiviniai kovos kirviai. Kadangi ši kultūra nėra paveldėjimu susijusi su ankstesniąja Rytų Pabaltijo kultūra, o yra naujas savitas reiškinys, tai jos pasiodymas siejamas su naujo etninio elemento įsibrovimui į suomių-ugrų teritoriją. Šis naujas etninis elementas ir bus veikliausiai dabartinių baltų protéviai. Tokiai A. Briusovo ir H. Moros nuomonei pritaria ir kiti tarybiniai istorikai bei kalbininkai.³

Užsienio kalbininkai (V. Tomsenas, E. N. Setialia, J. Kalima, E. Nieminėnė, L. Hakulinėnė) Pabaltijo suomių susidūrimo su baltais datai, remdamiesi grynais kalbiniais argumentais, dažniausiai nukelia į gerokai nau-

¹ А. Я. Брюсов, Очерки по истории племен Европейской части СССР в неолитическую эпоху, Москва, 1952, p. 162 тт.

² Х. А. Мороз, Вопросы сложения эстонского народа и некоторых соседних народов в свете данных археологии, «Вопросы этнической истории эстонского народа», Таллин, 1956, p. 49—141.

³ Latvijas PSR vēsture, s. I, K. Strazdiņa, J. Zuša, J. Krastiņa, A. Drīzuļa redakcijā, Rīgā, 1953, p. 14—15; Lietuvos TSR istorija, t. I, redakcinė kolegija: K. Jablonskis, J. Jurjinis, J. Žiugžda (vyr. redaktorius), Vilnius, 1957, p. 18—21; П. Аристэ, Примечания к книге Л. Хакулинена «Развитие и структура финского языка», ч. II, Москва, 1955, p. 278—279; Формирование прибалтийско-финских языков и древнейший период их развития, «Вопросы этнической истории эстонского народа», p. 12.

jesnius laikus. Jų nuomone, baltų ir Pabaltijo suomių protėviai susidūrė paskutiniaisiais prieš m. e. ir pirmaisiais m. e. šimtmečiais. K. Büga šią datą buvo linkęs nukelti į kiek ankstesnius laikus („... ir kultūros laipsnis, kurį rodo lietuviškosios kilmės suomiški žodžiai, labiau pritinka tūkstantiesiems (1000) metams, kaip penktašimtiesiems (500) prieš m. e.“).⁴ Tačiau ir šie kalbininkai mano, kad iš atskirų ide. kilčių Pabaltijo suomiai pirmiausia susidūrė su baltais. Tik po susidūrimo su baltais Pabaltijo suomiai suėjo į kontaktą su germanais ir slavais.

Be to, reikia pastebėti, jog kai kalbama apie baltų ir suomių-ugrų kalbų santykius, paprastai galvoje turima šių tautų kontaktus prie Baltijos jūros, vadinasi, su vakarinėmis suomių kiltimis. Tačiau skoliniai iš baltų aptinkami ir Volgos grupės suomių-ugrų kalbose, pavyzdžiu, mordvių, marių kalbose. Ši faktą V. Tomsenas mégino aiškinti tuo, kad senovėje tarp Volgos ir Pabaltijo suomių gyvenusios ir kitos suomių-ugrų kiltys, kurios suvaidinlusios tarpininkų vaidmenį.

Tarybinis kalbininkas B. Serebrenikovas⁵ iškélė hipotezę, kad miškų juostoje tarp Volgos ir Kliazmos upių, iki pasirodant ten slavams, gyvenę žmonės, kalbėjusieji ide. kalba, labai artima dabartinėms baltų kalboms. O. Trubačiovas ir V. Toporovas⁶ taip pat iškelia tiesioginį baltų kalbų kontaktą su Pavolgio kalbomis.

Kol kas čia iškeltų hipotezių teisingumui patvirtinti trūksta argumentų. Tačiau šiaip ar taip jos yra vertos démesio. Pirmiausia šias hipotezes remia baltiškosios toponimikos pėdsakai, aptinkami Vidurinéje ir Aukštutinéje Padniepréje bei Volgos—Okos tarpupyje. Be to, minétoms prielaidoms pritartų ir rusų metraščiuose minimi galindai, dar XI—XII a. gyvenę netoli Maskvos.

Baltai, išiskverbę į Rytinių Pabaltijų, užémė rečiau apgyventas suomių žemes. Šiaurinė baltų dalis, matyti, pamažu ištirpo tarp suomių kilčių, kurios buvusios daug gausesnės. Pietinė baltų dalis asimiliavo suomius, šiose srityse veikiausiai ne taip gausiai gyvenusius. Kad dabartinėse šiaurės baltų srityse anksčiau gyveno suomiai, vaizdžiai rodo suomiška šių sričių toponimika. Dabartinės Lietuvos teritorijoje tokios toponimikos pėdsakai labai nežymūs ir tie patys dažniausiai ginčytini, pavyzdžiu, kai kurių kalbininkų nurodoma suomiška Nemuno vardo kilmė ir kt. Tačiau Latvijos teritorija mirgėte mirga suomiškos kilmės toponimais. Suomių asimiliavimo procesas truko ištisus tūkstantmečius, o Latvijos teritorijoje jis tebevyksta ir šiandien: kitados gausiai apie Rygos įlanką ir Vakarinės Dauguvos bei Gaujós baseinuose gyvenę lyviai jau visiškai baigia nutau-

⁴ K. Büga, Rinktiniai raštai, t. II, Vilnius, 1959, p. 83.

⁵ Б. А. С е р е б р е н и к о в, О некоторых следах исчезнувшего индоевропейского языка в центре Европейской части СССР, близкого к балтийским языкам, „Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai“, S. A. 1, Vilnius, 1957, p. 69—71.

⁶ О. Н. Т р у б а ч е в, Три литовских этимологии, „Lingua Posnaniensis“, VIII, Poznań, 1960, p. 242; В. Н. Т о п о р о в, О. Н. Т р у б а ч е в, Лингвистический анализ гидронимов Верхнего Поднепровья, Москва, 1962, p. 247—8.

tėti. Šiandien šia Pabaltijo suomių kalba kalbančių žmonių beliko tik keletas šimtų.⁷

Archeologiniai duomenys rodo, kad baltai buvo kiek aukštesnės kultūros, negu jų šiaurės kaimynai. Baltų ir suomių susidūrimo metu baltai jau vertėsi gyvulininkyste bei žemdirbyste. Tokį teiginį patvirtina ne tik archeologiniai, bet ir kalbiniai duomenys. Šią verslą iš baltų pradėjo mokytis ir suomių kiltys. Apskritai, kalbiniai duomenys rodo, kad tarp baltų ir suomių buvo glaudūs draugiški ryšiai.

Baltų kalbų įtaka Pabaltijo suomių kalboms gana ryški. Ypač ryški ši įtaka Pabaltijo suomių kalbų leksikoje.

Minėtų kalbų leksikos ryšiams tyrinėti paskirta nemažai įdomių darbų, tarp kurių ypač svarbus dar ir šiandien savo vertės nenustojo 1890 m. išleistas kapitalinis danų kalbininko V. Tomseno veikalas „Ryšiai tarp suomių ir baltų (lietuvių-latvių) kalbų“ („Beröringer mellan de finske og de baltiske (litauisk-lettiske) Sprog“, København, 1890). Paskutinius šios srities tyrinėjimo pasiekimus apibendrina suomių kalbininko J. Kalimos veikalas „Baltų kalbų skoliniai Pabaltijo suomių kalbose“ („Itämerensuomalaisten kielten balttilaiset lainasanat“, Helsinki, 1936). Minėtini gausūs neseniai mirusio suomių kalbininko E. Niemineno darbai.

Pabaltijo suomių kalbos baltams turėjo palyginti mažesnės įtakos, ypač tai liečia lietuvių ir senovės prūsų kalbas. Daugiausia šios įtakos žymiai pastebime latvių kalboje. Ji jaučiamā ir latvių kalbos fonetikoje, ir morfologijoje, o ypač leksikoje. Tiesa, daugelis Pabaltijo suomių skolinių latvių kalboje jau yra naujesnių laikų. Kai kurie šie skoliniai per latvių kalbos tarmes, o kartais ir per raštus, kaip matysime, pateko ir į lietuvių kalbą. Faktas, kad Pabaltijo suomių kalbos labiau paveiktos baltų kalbų, negu pastarosios Pabaltijo suomių, gal būt, paaiškinamas kiek aukštesne baltų kultūra. Tačiau reikia sutikti su estų akademiku P. Ariste, kad suomių kalbų įtaka baltų kalboms kol kas dar labai mažai tetirta. Kai kurie baltų kalbų skoliniai suomiams, anksčiau nekélę jokių abejonių, pastaruoju laiku jau mėginami laikyti suomiškais žodžiais, patekusiais į baltų kalbas.

Iš darbų, skirtų suomių kalbų įtakai baltų kalboms nušvesti pirmiausia minėtinės estų kalbininko K. Abeno darbas „Estų ir lyvių skoliniai latvių leksikoje“ („Eesti ja liivi laenud läti sõnavaras (kultuuriloone uurimus)“, Tartu, 1947 (rankraštis).

Néra vieningos nuomonės, su kokia baltų kalba susidūrė pirmosios suomių kiltys. Kai kurie suomių kalbininkai mano, kad Pabaltijo suomiai susidūrė dar su baltų prokalbe. Bet E. Nieminenas teigia, kad suomiai susidūrė jau su atskira baltų kalba, kuri ir fonetine, ir morfolagine struktūra aiškiai buvo atsiskyrusi nuo baltų prokalbės⁸. Tačiau šitoks E. Niemineno

⁷ П. А. Аристэ, Ливы и ливский язык, „Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised, k. VII, Ühiskonnateaduste seeria“, Nr. 1, Tallin, 1958, p. 38.

⁸ E. Nieminen, Über einige Eigenschaften der baltischen Sprache, die sich in den ältesten Lehnwörtern der ostseefinnischen Sprachen abspiegelt, „Sonderabdruck aus den Sitzungsberichten der Finnischen Akademie der Wissenschaften 1956“, Helsinki, 1957, p. 186.

teiginys prieštarauja istorikų išvadoms, nes sunku įsivaizduoti, kad II tūkstantmetyje prieš m. e. baltų prokalbė galėjo būti suskilusi į atskiras kalbas.

Gramatinės ypatybės

Pabaltijo suomių ir baltų kalbose galime pastebeti kai kurių gramatinės struktūros panašumą. Tiesa, tokie panašumai ne visada galima paaiškinti šių kalbų tarpusavio sąveika, vienos kalbos įtaka kitai kalbai. Pavyzdžiu, labai krinta į akis lietuvių ir suomių kalbų vietininkų, nurodančių kryptį, vadinančių iliatyvą darybos panašumas, plg. suom. *maa „šalis, žemė“*: *maahan „i šalį, i žemę“*, suom. *puu „medis“*: *puuhun „i medį“*, suom. *pilli „dūdelė, švilpukas“*: *pilliin „i dūdele, i švilpuką“*, suom. *koti „namas“*: *kotiin „i namą“⁹ šalia liet. laukan, dangu, pilin ir kt.* Tačiau tiek suomių, tiek ir lietuvių kalboje tokios struktūros vietininko linksniai atsirado palyginti ne taip jau seniai, ir jų atsiradimas ir vienoje, ir kitoje kalboje aiškintinas kaip savaimingas reiškinys¹⁰.

Manoma, kad suomių kalbos sustiprinimą, intensyvumą rodantis sufixas *-pa*, *-pä* (*jopa „taip pat, net“, vieläpä „taip pat, ir“, jospa „jeigu“, kunpa „jeigu“*) galėjo būti paskolintas iš baltų kalbų (liet. *bè*, *beī*, pr. *bhe*)¹¹.

Pabaltijo suomių kalboms būdingas atributyvinis daiktavardžio ir būdvardžio derinimas plg. est. *uus maja „naujas namas“, uuele majale, uued majad*. Tokia ypatybė, kaip matome, būdinga ir baltų kalboms, tačiau kitose suomių-ugrų kalbose panašios konstrukcijos nevartojamos, plg. erz. *mord. od кудо, od кудоненъ, од кудот*, veng. *új ház, új hásnak, új házak*. Daiktavardžio ir būdvardžio atributyvinis derinimas Pabaltijo suomių kalbose galėjo atsirasti ir kaip savarankiškas šių kalbų raidos rezultatas, tačiau tam tikro poveikio čia galėjo turėti ir kaimyninės baltų kalbos.

Tokios sudurtinės estų kalbos būtojo laiko formos, kaip *olen lugenud, olin lugenud* taip pat turi atitikmenis baltų kalbose, plg. liet. *esù skaîtës, buvaū skaîtës*, lat. *esmu lasījis, biju lasījis*.¹²

Pastaruoju metu lietuvių ir rusų kalbų imperatyvinės formas su formantu *-k* méginama aiškinti suomių-ugrų kalbų įtaka¹³.

V. Pizanis¹⁴ kai kurias lietuvių ir latvių kalbų dalyvines konstrukcijas taip pat linkęs aiškinti suomių kalbų įtaka.

Net tokias baltų ir slavų kalbų ypatybes, kaip instrumentalio vartojimą sudurtinio tarinio predikatu, papildinio genetyvo vartojimą vie-

⁹ А. Хакулине, Развитие и структура финского языка, ч. I, Москва, 1953, p. 88.

¹⁰ А. Меже, Lyginamasis metodas istorinėje kalbotyroje, Vilnius, 1956, p. 92.

¹¹ А. Хакулине, Развитие и структура финского языка, ч. I, p. 217.

¹² П. Н. Аристэ, Формирование прибалтийско-финских языков и древнейший период их развития, p. 12.

¹³ В. Н. Топоров, О. Н. Трубачев, ten pat, p. 249—50.

¹⁴ V. Pizani, Zu einer baltisch-estfinnischen Partizipialkonstruktion, „Rakstu krājums, veltījums akadēmiķim profesoram Dr. Jānim Endzelīnam viņa 85 dzīves un 65 darba gadu atcerei“, Rīgā, 1959, p. 215—217.

toje akuzatyvo po neigimą reiškiančiu tranzityvinių veiksmažodžiu, tendenciją viename žodyje jungti keletą priesagų, dalis kalbininkų laiko suomių-ugrų kalbų substrato rezultatu.

Kiek ryškesnė suomių kalbų įtaka pastebima latvių kalbos gramatinėje struktūroje, ypač tose latvių kalbos tarmėse, kur anksčiau gyvenę lyviai. Žinoma, šios iš suomių gautos ypatybės čia néra senos ir paaiškinamos lyvių substrato liekanomis. Lyvių kalbos įtaka aiškinamas latvių kalbos kirčio atitraukimas į pirmajį skiemeni. Aišku, šis procesas buvo labai sudėtingas ir galėjo prasidėti net ir be lyvių kalbos įtakos, tačiau lyvių kalba bent šio proceso suintensyvinimui tikriausiai turėjo įtakos¹⁵. Lyvių kalba turėjusi įtakos latvių tarmių priegaidžių sistemos formavimuisi. Dėl lyvių įtakos latvių tarmėse dažnai vyriškosios giminės formos išstūmusios moteriškosios giminės formas, o veiksmažodžio trečiojo asmens forma apibendrinta abiejų asmenų vienaskaitos ir daugiskaitos formoms ir kt.¹⁶

B. Serebrenikovas¹⁷ nurodo, kad lyvių kalbos įtaka paaiškinama latvių kalbos vandininko tos pačios formos krypties ir vietas reikšme vartojimas (*mežā dzīvot „miške gyventi“, mežā braukt „i mišką važiuoti“*).

Kai kurios lyvių kalbos ypatybės, nebūdingos kitoms Pabaltijo suomių kalboms, atsirado dėl latvių kalbos įtakos. Pavyzdžiui, iš latvių kalbos lyviai pasiskolino kai kuriuos veiksmažodžių priešdėlius, plg. lyv. *vōttō* „imti“; *aizvōttō* „paskolinti, atimti“ (:lat. *ņemt-aizņemt*), lyv. *tiedō* „daryti“: *aptiedō* „apsupti“ (:lat. *taisit-aptaisit*), lyv. *kandō* „nešti, nešioti“: *pakandō* „išnešti, pernešti“ (:lat. *nest-panest*) ir kt. I lyvių kalbų įskverbė taip pat viena kita latvių kalbos priesaga, plg. lyv. *āndig* „dosnus, gausus“: *āndāb* „jis duoda“ (latvių kalbos priesaga *-igs*), lyv. *pūdōm* „švara“: *pūdōz* „švarus“ (lat. *-ums*), lyv. *kovalib* „protas“: *koval* „protinges“ (lat. *-iba*). Lyvių kalbos sintaksei taip pat būdingi kai kurie kiti latvių kalbos bruožai¹⁸.

Latviškų priešdėlių aptinkame ir kai kuriose Palatvio estų tarmėse. Pavyzdžiui, šiaurinėje Latvijos teritorijoje benykstančioje estų Leivu tarmėje vartojami latviški priešdėliai *at-*, *bez-*, *iz-*, *no-*, *pa-*, plg. est. *masma* „užmokėti“: *atmasma* „atkeršyti“ (:lat. *maksāt* : *atmaksāt*), est. *jema* „motina“: *bezjemada* „be motinos“ (:lat. *māte*: *bez mātes*), est. *pidämä* „laikyti“: *ispidämä* „išlaikyti“ (:lat. *turēt*: *izturēt*), est. *laskma* „leisti“: *nūlaskanu* „pasileidęs, nusmukęs“ (:lat. *laist*: *nolaides*), est. *jema* „motina“: *pajema* „pamotė“ (:lat. *māte*: *pamāte*) ir kt.¹⁹

¹⁵ J. Endzelīns, Latviešu valodas gramatika, Rīgā, 1951, p. 32.

¹⁶ Ten pat, p. 10—11.

¹⁷ Б. А. Серебренников, О некоторых возможных причинах происхождения иллативного значения у латышского локатива „Rakstu krājums...“, р. 243—246.

¹⁸ П. А. Аристэ, Ливы и ливский язык, р. 43.

¹⁹ P. Ariste, Indoeuropäische Präfixe in den ostseefinnischen Sprachen, „Studii si cercetari lingvistice omagiu lui Al. Graur cu prilejul implinirii a 60 de ani“, 3, Bucuresti, 1960, p. 338.

Baltų kalbų skoliniai Pabaltijo suomių kalbose

Vienų kalbų įtaka kitoms kalboms daugiausia pasireiškia leksikoje. Ryškiausiai leksikoje atispindėjo ir baltų bei Pabaltijo suomių kalbiniai santykiai. Suomių kalbininkas L. Hakulinenas savo knygoje „Suomių kalbos struktūra ir raida“ („Suomen kielen rakenne ja kehitys“, Helsinki, 1946)²⁰ pateikia įdomią dabartinės literatūrinės suomių kalbos leksinės sudėties statistiką. Kruopštį analizė parodė, kad baltų skoliniai dabartinėje literatūrinėje suomių kalboje sudaro 1,1%, vadinas, iš tūkstančio suomių kalbos žodžių vienuoliaka yra baltiškos kilmės. Reikia pastebėti, kad tokio baltiškos leksikos procento nerasime nė vienoje indoeuropiečių kalboje, nepaisant to, kad su kaimyninėmis ide. kalbomis baltai kur kas daugiau bendravo. Daugelis baltiškos kilmės žodžių, aptinkamų suomių kalboje, vartojami ir dabartinėje literatūrinėje estų kalboje. Nors, kaip minėta, baltų skoliniai suomių kalboms palyginti gerai ištyrinėti, tačiau čia taip pat labai daug ginčytinų dalykų. Ateityje kalbos mokslas pakeis ne vieną dabar, rodos, nekeliantį abejonių sprendimą. Mes pateiksime tuos baltų skolinius, kuriuos nurodo suomių kalbininkas J. Kalima savo veikale „Baltų kalbų skoliniai Pabaltijo suomių kalbose“, kartu nurodydami ir kitą literatūrą.²¹

Suom. *ahdas*, kilm. *ahtaan* „eng“, est. *ahas*, est. *ahastama* „ängstigen, bedrägen“, plg. liet. *añkštas* (V. Thomsen, 158—9; J. Kalima, 86; Y. H. Toivonen, I, 5; L. Hakulinen, II, 42). J. Kalima ir Y. H. Toivonenas teigia abejodami.²²

Suom. *ahingas*, kilm. *ahinkaan* „Fischgabel“, est. *ähingas*, kilm. *ahinga*; *ahing*, kilm. *ahingi* „Stecheisen (zum Fischen)“, *päeva-ahingid* „Sonnenstrahlen“, plg. liet. *ākstinas*, *akštis* (V. Thomsen, 157; J. Kalima, 86; Y. H. Toivonen, I, 5).

Suom. *aina* „immer; noch“, est. *aina*, *ainu*, *ainute* „nur, bloss; ganz“, plg. pr. *ainat* „allezeit“, liet. *vienāt*, lat. *vien* (V. Thomsen, 156—7; J. Kalima, 87; Y. H. Toivonen, I, 9; L. Hakulinen, II, 42). J. Kalima, Y. H. Toivonenas teigia abejodami. *

Suom. *aisa* „Deichsel“, est. *ais*, kilm. *aisa* „Stange der Gabeldeichsel“ galėjo kilti iš kokio nors baltų kalbų žodžio, kurio nei dabartinėje baltų kalbose, nei apskritai baltų kalbų paminkluose dabar neaptinkame (J. Kalima, 87—8; L. Hakulinen, II, 41).

²⁰ Л. Хакулинен, Развитие и структура финского языка, ч. II, Москва, 1955, p. 151.

²¹ Iš Pabaltijo suomių kalbų pirmiausia čia nurodome tik suomių ir estų kalbų pavyzdžius, kitų Pabaltijo suomių (lyvių, karelų, vapsų, vačių) kalbų pavyzdžiai nurodomi tik tais atvejais, jeigu jų néra suomių ir estų kalbose.

²² Turimą galvoje čia minėtų autorių veikalai: V. Thomsen, Beröringer melllem de finske og de baltiske (litauisk-lettiske) Sprog, København, 1890; J. Kalima, Itämerensuomalaisen kielten baltilaiset lainasanat, Helsinki, 1936; Y. H. Toivonen, Suomen kielen etymologinen sanakirja, I—II (II — Y. H. Toivonen, E. Itkonen, A. J. Joki); Helsinki, 1955—1958; Л. Хакулинен, Развитие и структура финского языка, ч. II, Москва, 1955; П. А. Аристэ, Примечания к книге Л. Хакулинена.

Lyv. *aistar* „Finne (im Gesicht)“, plg. liet. *ánkštara*, *inkštīras*, lat. *anksteri* „Maden, Larven, Engerlinge“ (V. Thomsen, 158; J. Kalima, 88). V. Tomsenas teigē abejodamas.

Suom. *aitta*, kilm. *aitan* „Vorratshäuschen“, est. *ait*, kilm. *aida* „Klete, Vorratshaus“ galējo kilti iš dabar nežinomo baltiško žodžio, kurį kai kas mégina sieti su liet. *áitvaras* (J. Kalima, 88—90; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 11).

Suom. *ajattara*, *ajattaro*, *aattara* „mytol. olento (mitologinė būtybė)“, est. *äijätär* „kirosina, Mutter des Teufels, Tochter des Judas“, plg. liet. *áitvaras* (J. Kalima, 90). J. Kalima teigia abejodamas.

Suom. *ankerias*, *angerjas*, *änkeriäs* „anguilla“, est. *angerjas*, plg. liet. *ungurių*, pr. *angurgis* (V. Thomsen, 158; J. Kalima, 90—1; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 19).

Suom. *ansa* „Schlinge, Dohne, Fallstrick, Strick“, est. *aas*, kilm. *aasa* „Masche, Öse, Schlinge, Schleife, Henkel“, plg. liet. *qsà*, lat. *uosa*, pr. *ansis* „Kesselhaken“ (V. Thomsen, 159; J. Kalima, 91; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 19).

Suom. *apila*, *apilas* „Klee“, plg. liet. *dóbilas*, lat. *ābulis*, pr. *wobilis* (V. Thomsen, 156; J. Kalima, 91; Y. H. Toivonen, I, 21; L. Hakulinen, II, 41). J. Kalima, Y. H. Toivonenas, L. Hakulinenas teigia abejodami.

Suom. *arta*, kilm. *arran* „Stangengerüst zum Aufhängen des Netzes u. a.“, plg. liet. *ařdas*, *ardaī*, lat. *ārds*, *ārdi* „die Dörrbalken in der Heizriege; dicke Balken, die über oder neben dem Ofen im Zimmer zum Trocknen der Pergel, Kleider usw. angebracht sind; die Balken in der Küche oder in der Badstube, in Livel. auch über dem Riegenofen zum Räuchern des Fleisches; das Feuerherd“ (V. Thomsen, 159; J. Kalima, 91—2). V. Tomsenas teigē abejodamas.

Est. *eherus*, *iherüs* „Lachsforelle (Salmo trutta)“, plg. liet. *ešerýs*, lat. *asars*, *asers* (J. Kalima, 92). Teigia abejodamas.

Suom. *elki*, *eljen* „indoles, mos (prigimties savybė, būdas)“, *eljet*, *elkeen*, *elkiä* „launig; übellaunig“, plg. liet. *elgesýs*, *elgtis* (J. Kalima, 92—3; L. Hakulinen, II, 42; Y. H. Toivonen, I, 36—7). Y. H. Toivonenas teigia abejodamas.

Suom. *hako* „abgehauener grüner Zweig des Nadelbaums, Tannen-, Fichten-, Wachholderreisig, umgefallener Baum“, est. *hagu* „Reisig; Rispe, Wipfel eines Laubbaumes“, plg. liet. *žāgaras*, lat. *žagars*, liet. *žaginiai*, lat. *žagas* „loses Laub, belaubte Ruthen, Badequäste“, plg. t. p. liet. *šakà*, lat. *sakas* „Mistgabel, Kummet“ (J. Kalima, 93—4; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 50—1). Žodžio kilmé kelia kai kurių abejoniu.

Suom. *haljakka* „hellblau; blässgrau; Rock von bläulichem Stoffe“, *halea*, *halia*, *haleva* „hellgrün; grau, graulich“, est. *haljas*, kilm. *halja* „blank, glänzend, glänzend grün“, plg. liet. *žālias*, lat. *zaſ̄*, pr. *saligan* (V. Thomsen, 244—6; J. Kalima, 94—5; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, I, 51).

Suom. *halla* „Nachtfrost“, est. *hall*, kilm. *halla*, plg. liet. *šalnà*, lat. *salna* (V. Thomsen, 220—1; J. Kalima, 95; Y. H. Toivonen, I, 51).

Suom. *hammas*, kilm. *hampaan* „Zahn“, est. *hammas*, kilm. *hamba*, plg. liet. *žāmbas*, lat. *zuobs* „Zahn“ (V. Thomsen, 246—7; J. Kalima, 95—6; L. Hakulinen, II, 41; P. H. Toivonen, I, 54).

Suom. *hanhi*, kilm. *hanhen* „Gans“, est. *hani*, plg. liet. *žq̄sis*, lat. *zuoss*, pr. *sansy* (V. Thomsen, 247; J. Kalima, 96; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 55). P. Aristė (II, 279) baltiška minėto suomių žodžio etimologija abejoja.

Suom. *harakka* „Elster“, est. *harakas*, *harak*, plg. liet. *šárka*, pr. *sarke* (V. Thomsen, 221; J. Kalima, 96; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 57—8). J. Kalima ir L. Hakulinenas teigia abejodami.

Suom. *harja* „Borste, Mähne, Bürste, Kamm“, est. *hari*, kilm. *harja* „Bürste, Hechel, Kamm, First“, plg. liet. *šerýs*, lat. *sars* (V. Thomsen, 222; J. Kalima, 97; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 58).

Suom. *harmaa* „grau“, est. *arm*, *armi* „grau, hellgrau; ein Hundename“, plg. liet. *šīmas*, lat. *sirms* (V. Thomsen, 223—4; J. Kalima, 97; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, I, 59).

Suom. *hautoa* „bähen, brüten, ausbrüten“, *haude* „Bähen“, est. *haudma* „brüten, bebrüten“, *hauduma* „brüten, hecken, maischen, brühen“, plg. lat. *sautēt* „bähen, brühen; prügeln“, liet. žem. *šaūtas* „lapienė, lapu sriuba“; liet. *šūsti*, lat. *sust* (J. Kalima, 97—8; L. Hakulinen, II, 42; Y. H. Toivonen, I, 63). Teigia abejodami.

Suom. *havu*, *havo* „Nadelholzweig; Baumnadel“, plg. liet. *žābas*, *žābaras* (J. Kalima, 99; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 64). Teigia abejodami.

Suom. *heimo* „Geschlecht, Stamm, Verwandten“, est. *hōim*, kilm. *hōimu* „Verwandtschaft, Verwandter“, plg. liet. *šeimā*, lat. *saime* „Hausgesinde; Familie im weiteren Sinne“, pr. *seimīns* (V. Thomsen, 222; J. Kalima, 99; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 64).

Suom. *heinä* „Heu, Gras, Kraut“, est. *hein*, plg. liet. *šiēnas*, lat. *siens* (V. Thomsen, 223; J. Kalima, 99—100; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 64—5).

Suom. *heitiä*, *hetiä* „žydéti (kalbant apie rugius, miežius)“, *hede* „žiedas“, *hedelmä* „vaisius“, plg. liet. *žydëti*, *žiedas* (V. N. Toporov, O. N. Trubaciov, 247).

Suom. *helle*, kilm. *helteen* „schwül; Hitze“, plg. liet. *šiltis*, *šiltas*, lat. *silts* (J. Kalima, 100; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, I, 67). J. Kalima ir L. Hakulinenas teigia abejodami.

Suom. *herhiläinen*, *hörhiläinen*, *hörhöläinen* „Wespe, Hornisse“, est. *herilane*, *erilane*, plg. liet. *širšuō*, *širšuolis*, lat. *sirsenis*, pr. *sirsilis* (V. Thomsen, 224; J. Kalima, 100; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 70).

Suom. *herne* „Erbse“, est. *hernes*, plg. liet. *žirnis*, lat. *zirnis*, pr. *syrne* „Korn“ (V. Thomsen, 251; J. Kalima, 100—1; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, 70).

Suom. *hihna* „Riemen, lederner Gürtel”, est. *ihn*, plg. liet. *šikšnà*, lat. *siksna* (V. Thomsen, 223; J. Kalima, 101; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 73). P. Aristé (II, 279) suomių žodžiu baltiškumu abejoja.

Suom. *hirvi*, kilm. *hirven*; *hirvas*, kilm. *hirvahan* „Elentier, Hirsch”, est. *hirv*, kilm. *hirve* „Reh”, plg. pr. *sirwis* „Reh” (V. Thomsen, 225; J. Kalima, 101—2; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 78).

Veps. *hähk*, kilm. *hähkän* „saukko (норка)”, plg. liet. *šėškas*, lat. *sesks* (V. Thomsen, 223; J. Kalima, 102—3).

Suom. *härkä* „Ochs”, est. *härg*, kilm. *härja*, plg. liet. *žargas*, lat. *zirgs* „Pferd”, pr. *sirgis* „Hengst” (V. Thomsen, 249—51; J. Kalima, 103; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 99).

Suom. *härmä* „Reif”, est. *härm*, kilm. *härma*, plg. liet. *šarmà*, lat. *sarma*, *serma* (V. Thomsen, 221; J. Kalima, 103—4; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, I, 99).

Suom. *irta-* „loser, freier Zustand” mēginama sieti su liet. *irti*, lat. *irt*, liet. *ardýti*, lat. *ārdit* (V. Thomsen, 174; J. Kalima, 104; Y. H. Toivonen, I, 108).

Suom. *jäytää* „tära, gnaga (hiuvata); fräta, rifva (graužti, ésti)” mēginama sieti su liet. *ésti*, lat. *ést*, pr. *ist* (J. Kalima, 201). 274

Suom. *jäärä*, *jaara* „Schafbock, Widder”, est. *jääär*, *jaar*, plg. liet. *éras*, lat. *jēis*, pr. *eristian* (V. Thomsen, 169; J. Kalima, 104; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 133).

Suom. *kaarna* „Borke, Kieferrinde”, est. *kaarn*, kilm. *kaarna* „Krätze”, plg. liet. *karnà* (J. Kalima, 104—5; Y. H. Toivonen, I, 135). Sieja abejodami.

Veps. *kabuta* „syleillä (apkabinti)” J. Kalima (105) mēgina sieti su liet. *kabinti*.

Suom. *kaikki* „omnis, omnes”, est. *kõik*, kilm. *kõige* „all, ganz”, plg. liet. *kiek*, *kiekvienas*, lat. *cik* (V. Thomsen, 186—7; J. Kalima, 105; Y. H. Toivonen, I, 141). Teigia abejodami.

Suom. *kaima* „Namensvetter”, est. *kaim*, kilm. *kaimu* „Namensverwandter, Verwandter, Mannesbruder”, plg. liet. *káimas*, *kiēmas*, lat. *ciems*, pr. *caymis*, liet. *kaimýnas*, pr. *kaiminan*, lat. *ciemiňš* „ein Gast aus der nahen Nachbarschaft; der Gast überhaupt” (V. Thomsen, 177; J. Kalima, 105—6; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 142).

Suom. *kaleva*: *Kalevanpoika* „jätiläinen, kookas, vahva mies (milžinas, stambus, stiprus vyras)”, est. *Kalevipoeg* mēginama sieti su liet. *kálvis* (J. Kalima, 106).

Suom. *kantele*, kilm. *kanteleen* „cithara Finnorum primitiva, quinque chordis instructa et digitis tractanda”, est. *kannel*, kilm. *kandle* „Harfe” mēginamas sieti su liet. *kañklés*, lat. *kuokle* (V. Thomsen, 178—81; J. Kalima, 106—7; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *kappale* „Stück, Ding, Gegenstand”, plg. liet. *gābalas*, lat. *gabals* (V. Thomsen, 170; J. Kalima, 107; L. Hakulinen, I, 139, II, 42; Y. H. Toivonen, I, 160). P. Aristé (I, 302) teigia, kad baltais ši žodis pasiskolino iš Pabaltijo suomių.

Vačių (vatjalaiset) *karissā* „rangaista (bausti)“, est. *karistama* „züchtigen, strafen, einschärfen“, *kari* „strenger Befehl, Antrieb, strenge Zucht, Disciplin“, *karima* „hüten, bewachen; züchtigen, in Zucht halten“ mēginama sieti su liet. *kāras*, lat. *karš* (J. Kalima, 107).

Suom. *karsas*, kilm. *karsaan* „schiefl, schielend“, plg. liet. *skēsas*, lat. *škēris* (V. Thomsen, 218; J. Kalima, 108; Y. H. Toivonen, I, 165). Teigia abejodami.

Suom. *karsina* bent dešimčia reikšmių suomių termēse vartojamas žodis, kuris tiek savo fonetine struktūra, tiek ir reikšme primena liet. *gar dinys*, *gaždas* (J. Kalima, 108; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 165).

Suom. *karsta* „Wollkamm, Krämpel“ mēginamas sieti su liet. *kařsti*, *karštuvai* (J. Kalima, 108—9; Y. H. Toivonen, 165—6).

Suom. *karta* „Eisenblech“ mēginama sieti su liet. *skárda*, lat. *skärde* (V. Thomsen, 218; J. Kalima, 110—1; Y. H. Toivonen, I, 166).

Veps. *karte* „tapaisesti, kaltaisesti, lailla (panašiai)“ mēginama sieti su lat. *kārta* „Schicht, Lage, Reihe“ (J. Kalima, 201—3).

Suom. *kartta* „Trog“ mēginama sieti liet. *prākartas* „iš apvalaus medžio išskobtas lovys gyvuliams ésti; édžios“, pr. *pracartis* „Trog“ (J. Kalima, 111; Y. H. Toivonen, I, 166).

Suom. *karva* „Haar; Farbe“, est. *karv*, kilm. *karva*, plg. liet. *gaurai*, lat. *gauri* (V. Thomsen, 171—2; J. Kalima, 111; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 166—7).

Suom. *karvas*, kilm. *karpahan* „Korb, kleines Boot“ mēginamas sieti su liet. *kařbas* „Korb“, lat. *kārba* (J. Kalima, 109—10; Y. H. Toivonen, I, 167).

Suom. *karve*, kilm. *karpeen* „Baummoos, Flechte“, est. *karbe*, kilm. *karpe*, plg. lat. *karpitnes* „Flechten (lichenes)“, *kērpes* „Flechtenmoos auf Dächern“, liet. *kérpės* (V. Thomsen, 186; J. Kalima, 111—2; Y. H. Toivonen, I, 167).

Suom. *kataja*, *katava* „juniperus“, est. *kadakas*, *kadak*, plg. liet. *kadagys*, lat. *kadegs*, pr. *kadegis* (V. Thomsen, 176; J. Kalima, 112; L. Hakulinen, I, 108). J. Kalima, L. Hakulinenas teigia abejodami. P. Aristé (I, 301) mano, kad baltai ši žodij bus pasiskolinę iš Pabaltijo suomių kalbų.

Suom. *kauha* „Schöpflöffel“, plg. liet. *káušas*, lat. *kauss* (V. Thomsen, 184—5; J. Kalima, 112—3; Y. H. Toivonen, I, 172).

Suom. *kaula* „Hals“, est. *kael*, plg. liet. *kāklas*, lat. *kakls* (V. Thomsen, 177; J. Kalima, 113; Y. H. Toivonen, I, 173).

Suom. *kaunata* „einem Wegen einer Sache grollen, einem etwas nachtragen“, plg. lat. *kauns* „Scham, Schande, Schmach“ (J. Kalima, 113). Teigia abejodamas.

Suom. *kekäle* „Brand, Feuerbrand“, plg. liet. *dēgalas* (J. Kalima, 113—4; L. Hakulinen, II, 40). Teigia abejodami.

Suom. *kela* „Haspel“, plg. pr. *kelan* „Rad“, *maluna-kelan* „Mühlrad“, lat. *duceles* „zweiräderiger Wagen“ (V. Thomsen, 185; J. Kalima, 114; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 179). Teigia abejodami.

Suom. *keli* „Schlittenbahn“, plg. liet. *kēlias*, lat. *ceš* (V. Thomsen, 185; J. Kalima, 114; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, I, 179).

Suom. *kelle*, kilm. *kelteen*, *kelles*, kilm. *kelteen* „pintaviipale; kimpale (paviršiaus gabalas [paprastai medžio]; gabalas)“, plg. liet. *skiltis* (J. Kalima, 114—5; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 179). Y. H. Toivonenas teigia abejodamas.

Suom. *kelta*, *keltainen* „gelb“, est. *kold*, *kold* „Gelbes, gelbe Farbe“, plg. liet. *geltā*, *geltas*, lat. *dzeltens* (V. Thomsen, 172; J. Kalima, 115; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, I, 180).

Suom. *kerta* „Schicht, Stockwerk; Serie, Reihe; Zeitraum; Mal“, est. *kord*, kilm. *korra*, plg. pr. *en kērdan* „zur Zeit“, *prei swaiān kerdan* „zu seiner Zeit“ (V. Thomsen, 185—6; J. Kalima, 115—7; L. Hakulinen, II, 42; Y. H. Toivonen, I, 184—5). J. Kalima ir L. Hakulinenas teigia abejodami.

Lyv. *kēu* „tamma (kumelē)“ mēginama sieti su lat. *kēve*, liet. *kēvē* (J. Kalima, 117).

Lyv. *kill* „Grünspecht“, plg. lat. *dzilna*, *dzilnis* „der Specht (nur die grösseren Spechtarten)“ (V. Thomsen, 173; J. Kalima, 117).

Suom. *kina* „Zank, Zwist; Gezänk; Hader; Disput“, *kinata* „streiten, zanken, sich necken“ mēginama sieti su liet. *giñčas*, *giñčyti* (J. Kalima, 117—8).

Suom. *kinnas*, kilm. *kintaan* „Fausthandschuh“, est. *kinnas*, kilm. *kinda*, plg. lat. *cimds* (V. Thomsen, 187; J. Kalima, 118; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 195—6). Visi teigia abejodami.

Suom. *kirstu* „Kasten, Sarg“, est. *kirst*, kilm. *kirstu*, plg. liet. *kařtas* (J. Kalima, 118; J. H. Toivonen, I, 200). Siejimas kelia abejoniu.

Suom. *kirves*, kilm. *kirveen* „Axt“, est. *kirves*, kilm. *kirve* „Axt, Beil“, plg. liet. *kiřvis*, lat. *cirvs* (V. Thomsen, 189; J. Kalima, 118—9; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, I, 200).

Suom. *kirvi*, *kirvinen*, *kiuru* „Lerche“ mēginama sieti su lat. *cīrulis* (J. Kalima, 119).

Suom. *kouko* „kuolema (mirtis)“, est. *kōu*, kilm. *kōue*; *kōukene*, kilm. *kōukese* „ukkanen (vyrelis)“, plg. liet. *kaūkas* „namų dvasia; nekrikštyto vaiko vėlė; velnias“, lat. *kauks* „Heinzelmännchen“, pr. *cawx* „Teufel“ (J. Kalima, 119—20; Y. H. Toivonen, II, 226). Teigia abejodami.

Est. *kōblas*, kilm. *kōpla* „Hohlbeil, Erdhache“, *kōblima*, „behacken, aufhacken (die Erde)“ mēginama sieti su liet. *kabliš*, lat. *kaplis* (J. Kalima, 120).

Suom. *kuhmu* „Beule, Knollen, Knoten“, est. *kuhm* „Beule“ mēginama sieti su lat. *kuzma* „Kropf; Höcker, Buckel“ (J. Kalima, 120—1).

Est. *kukru* „Nacken“, karel. *kukkuri* siejama su liet. *kukūrai*, *kukūrai* „kupra, kukštera“ (J. Kalima, 121).

Suom. *kulo* „altes ungemäht gebliebenes Gras vom vorigen Jahre“, est. *kulu*, *kulo*, plg. lat. *kūla* „altes, dürres vorjähriges Gras; das alte Haar der Tiere; die alte Haut einer Schlange“, liet. *kūlēs*, *kūlēti* (V. Thomsen, 190—1, 263; J. Kalima, 121—2; Y. H. Toivonen, II, 234—5). Teigia abejodami.

Suom. *kupo* „Strohbund“, est. *kubo*, *kubo* „Bund, Schoosvoll“, plg. liet. *gubà*, lat. *guba* (J. Kalima, 122; Y. H. Toivonen, II, 243). J. Kalima teigia abejodamas.

Suom. *kurko*, *kurki* „ein böser Geist, Teufel, Gespenst, Bär, Laus“, plg. pr. *curche*, *curcho* „der Erntegott der heidnischen Preussen“ (J. Kalima, 122—3; Y. H. Toivonen, II, 245).

Est. *kurb*, kilm. *kurva* „traurig, betrübt“, plg. liet. *skürbē* „Gram“, *skurbstu* (J. Kalima, 123).

Suom. *kurpponen*, *kurppunen*, *kurpunen*, „calcei species ex corio piloso“, plg. liet. *kùrpé*, lat. *kurpe*, pr. *kurpe* (V. Thomsen, 191—2; J. Kalima, 123; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 246).

Est. *kurt*, kilm. *kurdi* „taub“, plg. liet. *kuřtas*, *kuřčias*, lat. *kurls* (V. Thomsen, 192; J. Kalima, 123).

Suom. *kuuro* „taub“, plg. lat. *kuorns* „taub“ (J. Kalima, 124; Y. H. Toivonen, II, 252).

Suom. *kypärä*, *kypäri* „Helm, hohe Mütze, Hut“, est. *kübar*, kilm. *kübara* „Hut, Mütze“, plg. liet. *kepüré*, lat. *cepure* (V. Thomsen, 185; J. Kalima, 124; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 256).

Suom. *kyytö*, *kyyttö* „stri longa alias coloris in dorso bovis l. equi“, est. *küüt*, kilm. *küüdu* „streifig, gestreift; Vieh mit weissem Rückenstreifen“ mèginama sieti su liet. *skiaūtas*, *skiaūté* „Flick, Stück Zeug“ (K. Büga, Aist. st.²³, 70, 94), *skiáuté* (J. Kalima, 203).

Suom. *kyäs*, kilm. *kykäään* „Hocke, Schober, Dieme, Diemen“ mèginama sieti su liet. *kúgis* (J. Kalima, 124; Y. H. Toivonen, II, 258).

Suom. *käki*, kilm. *käen* „Kuckuck“, est. *kägi* mèginama sieti su liet. *gẽgẽ*, *géguté*, lat. *dzeguze*, pr. *geguse* (V. Thomsen, 172; J. Kalima, 124—5; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 259).

Suom. *kärme*, *käärme* „serpens“, plg. liet. *kirmìs*, *kižminas*, *kirmélē*, lat. *cirmenis* (V. Thomsen, 188; J. Kalima, 125; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 265).

Est. *kärpima* „abscheren, kappen, beschneiden (Bäume)“, plg. liet. *kiřpti*, lat. *cirpt* (J. Kalima, 125—6).

Suom. *kääppä*, kilm. *kääpän* „aufgeworfener Hügel“, est. *kääp*, *kääbas* „aufgeworfener Hügel; Grabhügel; Gespenst“, plg. liet. *kāpas*, lat. *kaps* (J. Kalima, 126; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, II, 265). J. Kalima, Y. H. Toivonenas teigia abejodami.

Suom. *lahto*, kilm. *lahdon* „Dohne, in dem Wipfel eines Baumes aufgestellte Vogelschlinge“, plg. liet. *slästai*, lat. *slasts*, *slazds* (V. Thomsen, 219; J. Kalima, 126—7; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 269).

Suom. *laiha* „mager“, est. *lahi*, kilm. *lahja*, plg. liet. *liesas*, lat. *liess* (V. Thomsen, 196; J. Kalima, 127; L. Hakulinen, II, 42; Y. H. Toivonen, II, 269).

²³ K. Büga, Aistiški studijai, d. I, Peterburgas, 1908.

Suom. *laiska*, kilm. *laiskan* „faul“, est. *laisk*, plg. lat. *laisks* „faul, träge“ (V. Thomsen, 193; J. Kalima, 127; L. Hakulinen, II, 42; Y. H. Toivonen, II, 270). Y. H. Toivonenas teigia abejodamas.

Suom. *laita* „Ordnung, Beschaffenheit, Verhältnis“ mēginama sieti su liet. *lieta* „Nutzen, Vorteil, Gewinn; Zweck“, lat. *lieta* „Ding, Sache“ (V. Thomsen, 196; J. Kalima, 127—8).

Suom. *laita* „Seite, Kante, Rand, Bord“, est. *laed* „eine Reihe Bekleidungsretter am Schiffe“ mēginama sieti su lat. *laides* „die Bretter, welche zur Vergrößerung an den oberen Rand eines aus einem Stamme gehauenen Bootes befestigt werden“ (V. Thomsen, 193; J. Kalima, 128—9). Y. H. Toivonenas mano, kad lat. *laides* gautas iš estų (Y. H. Toivonen, II, 271).

Suom. *laiva* „Schiff“, est. *laev* „Schiff, grosses Boot“, plg. liet. *laivas*, lat. *laiva* (V. Thomsen, 193; J. Kalima, 129; Y. H. Toivonen, II, 271). Y. H. Toivonenas teigia abejodamas. Pastaruoju metu kai kurie tyrinétojai baltišką laivo pavadinimą (liet. *laivas*, lat. *laiva*) laiko skoliniu iš Pabaltijo suomių, plg. p. 133.

Suom. *laukki* „Blesse“, est. *lauk*, kilm. *lauga* „Blässe, weisser Fleck an der Stirn der Tiere, Scheitelstelle (im Haare vorn), ein Tier mit einer Blässe“, plg. liet. *laūkas* „baltu snukiu ar balta kakta gyvulys“, lat. *lauks* (V. Thomsen, 194; J. Kalima, 129; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 281).

Suom. *lausua* „äussern, etwas zum Ausdruck bringen, aussprechen, deklamieren“, est. *lausuda* „lausua, sanoa (kalbēti)“ mēginama sieti su liet. *klāusti*, lat. *klaust* (J. Kalima, 129—30).

Suom. *lauta* „Brett, Sitzbank, Tisch, Schwitzbank in der Badstube“, est. *laut*, kilm. *laudu* „Regal, Brettergestell (bes. an der Wand, um etwas dahin zu stellen), Lattenschicht“ mēginama sieti su liet. *plaūtas* „platus pirties suolas; kelminio avilio šoninė lentelė; lenta, kalama prie valties šono, kad valtis nevirštū ir vanduo nesilietu“, lat. *plaunts* „Wandbrett, Regal“, *plaukts* „Regal, Reppositorium“ (V. Thomsen, 209; J. Kalima, 130—1; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 282—3).

Suom. *lava* „Brettergerüst, Bettgestell, Pritsche, Bett; Schneiterhaufen; Treibbeet“, est. *lava* „lautatelineet, lauteet (plautai)“ mēginama sieti su liet. *lóva*, lat. *läva* „Schwitzbank, Pritschbank in der Badstube“ (J. Kalima, 131—2).

Suom. *leuka* „Kinn“, est. *lõug*, kilm. *lōua* „Kinn, Kinnlade“ mēginama sieti su liet. *liaukā* (J. Kalima, 132). Y. H. Toivonenas suom. *leuka* abejodamas kildina iš germ. **fleugō* (Y. H. Toivonen, II, 288). E. Nieminenas taip pat suom. *leuka* baltiškumą neigia (E. Nieminen, Eripainos Virittääjästä, 1945, Nr. 1, p. 40—56).

Suom. *lielo*: *yölielo* „caprimulgus; strix funerea“ mēginama sieti su liet. *lēlis*, *lēlys* „caprimulgus europaeus“, lat. *lēlis* „Nachtrabe“ (J. Kalima, 132—3).

Suom. *liika* „überschüssig“, *liian* „zu viel“, *liika luku* „ungleiche Zahl“, est. *liig* „zu viel, übermäßig, Übermass“, siejama su liet. *liēkas*,

lat. *lieks* (V. Thomsen, 195—6; J. Kalima, 133; Y. H. Toivonen, II, 292).

Suom. *lohi*, kilm. *lohen* „Lachs“, est. *lõhi*, kilm. *lõhe*, plg. liet. *läšis*, *lašišà*, lat. *lasis*, pr. *lasasso* (V. Thomsen, 194; J. Kalima, 133; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 300).

Suom. *louhia* „nagen, brechen, spalten“, *louhi* „grosser Stein, Steinblock“, *louhos* „Steinbruch“, plg. liet. *lāužti*, lat. *lauzt* (V. Thomsen, 194—5; J. Kalima, 133—4; Y. H. Toivonen, II, 304). Teigia abejodami.

Suom. *luhta* „niedrige Wiese, Sumpfwiese“, est. *luht*, kilm. *luha* „niedrige Bachwiese, welche bei Hochwasser überschwemmt wird, auch die darauf wachsenden Cyperaceen“, plg. liet. *lūkštas* „Sumpfdotterblume (*caltha palustris*)“, lat. *luksts* „eine einschiesende Stelle, eine feuchte, niedrig gelegene Wiese“ (V. Thomsen, 197; J. Kalima, 134—5; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, II, 306).

Suom. *lunka* „die Löslichkeit der Rinde von einem frischen wachsenden Baume“, plg. liet. *lūnkas* „plaušas, karna“, pr. *lunkan*, lat. *lūks* (J. Kalima, 135; Y. H. Toivonen, II, 309—10). Y. H. Toivonenas teigia abejodamas.

Suom. *luoma* „joen tai sen haaran lisäjoki, joka suuruudeltaan on ojaksi ja joeksi nimitettäväin väillä; penger; kuivuneen joen uomaa... (atšlaité, išdžiūvusios upés vaga...)“ méginama sieti su liet. *lomà*. lat. *lāma* (J. Kalima, 135; Y. H. Toivonen, II, 312).

Suom. *luuta* „Besen“, est. *luud*, kilm. *luua*, plg. liet. *šlúota*, lat. *sluota* (V. Thomsen, 225—6; J. Kalima, 135—6; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 316).

Suom. *maja* „Hütte, Herberge, Obdach, Logis, Unterkunft“, est. *maja* „Haus, Hütte, Wohnung“, plg. lat. *māja* „das Bauerngesinde; die Behausung im weiteren Sinne, das Haus, die Heimat“ (V. Thomsen, 198; J. Kalima, 136—7; Y. H. Toivonen, II, 328). Kiti lat. *māja* laiko suomiškos kilmés žodžiu, plg. p.

Suom. *malka*, kilm. *malan* „Dachlatte“, est. *malk*, kilm. *malga* „Stock, Stecken, Prügel, Stange“, plg. liet. *málka*, lat. *malka*, pr. *malko* „Holz“ (V. Thomsen, 198; J. Kalima, 137; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 330).

Suom. *meri*, kilm. *meren*, est. *meri*, kilm. *mere*, plg. liet. *mārios*, pr. *mary* „Haff“ (V. Thomsen, 198—9; J. Kalima, 137—8; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, II, 341). V. Thomsenenas teigē abejodamas.

Suom. *metu* „Honig, Met“, est. *mōdu*, plg. liet. *medūs*, lat. *medus*, pr. *meddo* (V. Thomsen, 200; J. Kalima, 138; Y. H. Toivonen, 343). Teigia abejodami.

Suom. *morsian*, kilm. *morsiamen* „Braut“, est. *mōrs*, kilm. *mōrsi*; *mōrsja*, kilm. *mōrsja* „erwachsenes Mädchen; Braut“, plg. liet. *martì*, lat. *mārša*, pr. *martin*, *martan* „Braut“ (V. Thomsen, 199—200; J. Kalima, 138; L. Hakulinen, 41; Y. H. Toivonen, II, 348).

Suom. *muli*: *mulipää* „hornlos“, plg. liet. *mūlas*, *šmūlas*, lat. *muls* „ohne Hörner“ (V. Thomsen, 226; J. Kalima, 138—9; Y. H. Toivonen, II, 350).

Est. *mulk*, kilm. *mulgi* „Spitzname der Felliner bei den Werroesten“ mèginama sieti su liet. *mulkis* (J. Kalima, 139).

Suom. *mytyri* „lakki, hattu (kepuré, skrybélè)“ mèginama sieti su liet. *mùturas* (J. Kalima, 139; Y. H. Toivonen, II, 356).

Suom. *mäntä* „Butterstössel, Quirl“, est. *mänd*, kilm. *männa*, plg. liet. *meñtē*, *mentūris*, lat. *mieturs* (V. Thomsen, 200—1; J. Kalima, 139—40; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 359).

Suom. *märkä* „nass, Eiter“, est. *märg*, kilm. *märja* „nass; Nässe, Flussigkeit, Getränk“, plg. lat. *mérka* „Feuchtigkeit, ein ganz durchnässter Gegenstand“, liet. *meřkti* (V. Thomsen, 201; J. Kalima, 140—1; L. Hakulinen, II, 40; Y. H. Toivonen, II, 360). J. Kalima, L. Hakulinenas, Y. H. Toivonenas teigia abejodami.

Suom. *napa* „Nabel“, est. *naba*, kilm. *nava* „Nabel, Nabe, Pol“, plg. lat. *naba* „Nabel; am Pfluge das Querholz der Femern“, pr. *nabis* „Nabel; Nabe am Rad“ (V. Thomsen, 201; J. Kalima, 141; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 365). Y. H. Toivonenas teigia abejodamas.

Karel. *nautti* „huono kasvu (kasvien) (blogas augimas)“ mèginama sieti su pr. *nautin* „Not“ (J. Kalima, 141).

Suom. *nepaa*, kilm. *nepaan* „Geschwisterkind von Seiten des Vaters, d. h. des Vaterbruders oder der Vaterschwester Kinder“, est. *nōbu* „Geschwisterkind, Vetter, Base“, *nōbedused* „Brüderkinder“, plg. sen. liet. *nepuotis*, *nepotis* „Enkel, Neffe“, *neptē* „Enkelin“ (V. Thomsen, 203; J. Kalima, 141; Y. H. Toivonen, II, 373).

Suom. *niisi*, kilm. *niiden* „Weberschaft“, est. *niis*, kilm. *niie* „Weberschaft, Heftel“, plg. liet. *nýtis*, lat. *nīts* „Teil des Webstuhles“ (V. Thomsen, 203—4; J. Kalima, 142; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 378).

Suom. *nukero* „selkärangan alapää (apatinis nugarkaulio galas)“. lyv. *nugar*; sälganugar „Rückenrist der Tiere“ mèginama sieti su liet. *nugara*, lat. *mugura* (V. Thomsen, 204; J. Kalima, 142; Y. H. Toivonen, II, 396).

Suom. *nuode*, kilm. *nuoteen* „sisaren mies, lanko (sesers vyras, svainis)“ mèginama sieti su lat. *znuots* „Schwiegersohn; Schwager“ (V. Thomsen, 251; J. Kalima, 142; Y. H. Toivonen, II, 299—300).

Suom. *oinas*, kilm. *oinaan*, est. *oinas*, *ōinas* „männliches Schaf, Widder“, plg. liet. *āvinas*, lat. *auns*, pr. *awins* (V. Thomsen, 160; J. Kalima, 142—3; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 422).

Suom. *olut*, kilm. *oluen* „Bier“, est. *õlut*, *õlu* mèginama sieti su liet. ⁴ *alùs*, lat. *alus*, pr. *alu* „mesi“ (V. Thomsen, 157—8; J. Kalima, 143; Y. H. Toivonen, II, 428).

Suom. *orsi* (orte-), kilm. *orren* „Sparren, Balken, Sparre“, est. *õrs*, kilm. *õrre* „Stange“, *õrre-puu* „Streckbalken“, plg. liet. *ařdas* „jaujos kartis, ant kurios stato džiaunamus linus ar javus“, lat. *ārds*, *ārde* (J. Kalima, 143—4; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 439).

Suom. *-pa*, *-pä*, tehostava partikkeli (sustiprinamoji dalelytè), est. *-p*, *-ba* mèginama sieti su lat. *-ba* (-*be*, *-b*) (V. Thomsen, 160—1; J. Kalima, 144; L. Hakulinen, I, 217, II, 42).

Suom. *paarre*, kilm. *paarteen* „Saum, Falte, Verbrämung“ méginama sieti lat. *bārksts*, *bārkste*, *bārst* „Franse, Faser; der Saum am Kleide“ (V. Thomsen, 162; J. Kalima, 144).

Suom. *pahla*, kilm. *pahlan* „Rute, Gerte“, est. *pahl*, *pahlas* „Spiess, zugespitzter Stab (zum Durchstechen)“, plg. liet. *baslýs* (J. Kalima, 144—5; Y. H. Toivonen, II, 456).

Est. *pahr*, kilm. *pahru* „Eber“, plg. liet. *pařšas* (J. Kalima, 145).

Suom. *paimen* „Hirt“, est. *paimendama* „schützen, behüten“, plg. liet. *piemuō* (V. Thomsen, 208; J. Kalima, 145; L. Hakulinen, II, 41; Y. H. Toivonen, II, 459).

Lyv. *palāndəks* „kyyyhkyinen (balandis)“, plg. liet. *balañdis*, lat. *baluodis* (V. Thomsen, 161; J. Kalima, 145).

Suom. *panu* „ignis“, plg. pr. *panno* „Feuer“, *panustaclan* „Feuereisen“ (V. Thomsen, 206; J. Kalima, 146).

Suom. *parjata*, *parjaan* „schmähen, lästern, verleumden“, plg. liet. *bárti*, lat. *bart* (J. Kalima, 146; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *parta*, kilm. *parran* „Bart“, est. *pard*, kilm. *parra* méginama sieti su liet. *barzdà*, lat. *bárda*, pr. *bordus* (V. Thomsen, 162; J. Kalima, 146).

Suom. *pauna* „liten väska l. rensel, som båres i en öfver axeln gående rem“, est. *paun*, kilm. *pauna* „Ranzen, Felleisen, (scherzw.) Magen“ J. Kalima (146) sieja su lat. *pauna* „eine kleine Mütze; ein Ranzen; Lumpen; Bündel, Last“. V. Thomsenas (272) lat. *pauna* laikē skoliniu iš Pabaltijo suomiū.

Suom. *pelu*, dgs. *pelut* „Häcksel“, plg. liet. *pělūs*, lat. *pelus*, pr. *pelwo* (V. Thomsen, 207; J. Kalima, 147).

Suom. *perkele*, kilm. *perkeleen*; *perkule* „Teufel“, est. *pergel*, *põrgel* méginama sieti su liet. *perkúnas*, lat. *pērküns*, *pērkuons*, pr. *percunis* (V. Thomsen, 207; J. Kalima, 147; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *pirtti*, kilm. *pirtin* „Rauchstube (Hütte ohne Schornstein), Stube des Gesindes“, plg. liet. *pirtīs*, lat. *pirts* (V. Thomsen, 208; J. Kalima, 148; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *purje*, kilm. *purjeen* „Segel“, est. *purje*, plg. liet. *bùré* (V. Thomsen, 163—4; J. Kalima, 148). J. Kalima abejoja. Paskutiniu metu linkstama baltiską burės pavadinimą laikyti skoliniu iš Pabaltijo suomiū, plg. p.

Suom. *puuro*, *putro* „Brei, Grütze“, est. *pudr*, kilm. *pudru* „Brei, gekochte Grütze“, plg. liet. *putrà*, lat. *putra* „Grütze, Brei“ (V. Thomsen, 210; J. Kalima, 148—9; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *rahna*, *rahno*, *rahnu* „splint, spjele (skiedra, atplaiša, rakštis)“, est. *rahn*, kilm. *rahnu*, *rahna* „ungespaltener Stamm, Klotz, Block“ méginama sieti su liet. *rāstas* (J. Kalima, 149).

Suom. *rahtu* „hiukkanen (maža ko nors dalelè)“ méginama sieti su liet. *rāstas*, lat. *raksts* (J. Kalima, 149—50).

Suom. *raita* „Sal-, Palmweide“, est. *raid*, kilm. *raia* „Bruchweide (*salix fragilis*), auch andere baumartige Weiden“ méginama sieti su lat. *priede* „die Kiefer“ (J. Kalima, 150).

Suom. *rako*, kilm. *raon* „Riss, Spalt“, *aidan rako* „Lücke im Zaun“, est. *ragu*, *pragu*, plg. liet. *spragà*, lat. *spraga* „eine offene Stelle im Zaun, im Eis, eine Lücke zwischen zwei Gebäuden“ (V. Thomsen, 219; J. Kalima, 150—1).

Suom. *ranka*, *ranko* „Baumstamm; Langholz; Rückgrat“ méginama sieti su liet. *drángā* „kartis, dalba“ (J. Kalima, 151).

Suom. *raisu* „wild, ungestüm, unbändig, mutwillig“ méginama sieti su liet. *drąsùs*, lat. *drooš* (J. Kalima, 151).

Suom. *rastas*, *rästäs* „Drossel“, est. *räästas*, kilm. *räästa* „Drossel-, auch andere Vogelarten“, plg. liet. *sträzdas*, lat. *strazds*, pr. *tresde* (V. Thomsen, 220; J. Kalima, 151; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *rasti* „Zeichen, Merkmal“ méginama sieti su liet. *răstas*, lat. *raksts* (J. Kalima, 151—2). Idomu, kad suom. *rastikka* „die Ziffer“ jau K. Jaunius laikė skoliniu iš baltų kalbų (K. Büga, Aist. st., 149).

Suom. *rata*, kilm. *radan* „Bahn“, est. *rada*, kilm. *raja*, *raa* „Streifen, Reihe, Fussteg, Strickleiter (am Mast), Spur“ méginama sieti su lat. *pusrata*, *uz pusrata* „halbwegs, ziemlich auf halbem Wege“ (J. Kalima, 152).

Suom. *ratas*, kilm. *rattaan* „Rad“, *rattaat* „Räder, Wagen“, est. *ratas*, kilm. *ratta* „Rad, Rolle“, plg. liet. *rătas*, lat. *rats* (V. Thomsen, 211; J. Kalima, 152; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *reisi*, *reite-* „Schenkel, Lende“, est. *reiz*, kilm. *ree*, plg. liet. *rietas*, lat. *rieta* „Bein“ (V. Thomsen, 212; J. Kalima, 152—3; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *reki*, kilm. *reen* „Schlitten“, est. *regi*, kilm. *ree*, plg. liet. *rōgēs*, 1 lat. *ragavas* (V. Thomsen, 211, J. Kalima, 153).

Suom. *rentiä*, *rennin* „waten“, est. *rändama* „wandern, pilgern, sich umhertreiben, umherlaufen“, plg. liet. *br̄isti*, lat. *brist* (J. Kalima, 153—4).

Suom. *reuna* „Rand, Kante“, plg. liet. *briaunà* (J. Kalima, 154). Suom. *reuna* baltizmu laikė ir K. Büga (Aist. st., 41—2).

Suom. *rieska* „frisch, ungesäuert; süsse Milch; ungesäuertes und frisch gebackenes Gerstenbrot“, est. *rõõsk*, kilm. *rõõsa* „süß (nicht gesäuert); jung, zart, unschuldig (bes. an Hexerei)“, plg. liet. *préskas* (V. Thomsen, 209—10; J. Kalima, 154—5; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *rihma* „Band, Schnur, Faden“, est. *rihm*, kilm. *rihma*; *rehm*, kilm. *rehma* „Reimen“ méginama sieti su liet. *rišimas*, *ryšys* (V. Thomsen, 212; J. Kalima, 155—6).

Suom. *riita* „halkopino (Holzstoss)“ méginama sieti su liet. *sritis* „graziai sukrautų malkų krūva“ (K. Büga, Aist. st., 30; J. Kalima, 156).

Suom. *rouhia*, *rouhata* „stampfen, zerstossen, quetschen“, est. *rõhu-* ma „drücken, quetschen, drängen“, *rõhwe* „Zerknittertes, Zerbröckeltes, altes zerknittertes Stroh“, plg. lat. *krausēt* „stampfen, die Spitzen der Gerstenkörner abstampfen“, liet. *kraušyti* „stampfen, zerstossen“ (J. Kalima, 156).

Suom. *routa*, kilm. *roudan* „hart gefrorener Erdboden, gefrorener Kot; Erdfrost“, *routakuu* „Dezember“, plg. liet. *grúodas* (V. Thomsen, 173—4; J. Kalima, 157; L. Hakulinen, II, 40). ↑ 125

Suom. *rujo* „krüppelig, verkrüppelt, verwachsen, leidend, gebrechlich, invalid“, est. *ruju, rudu* „schwach, matt“ méginama sieti su lat. *kruja* „Plumpsack, Krüppel“ (J. Kalima, 157).

Suom. *ruopas* „Steinhaufen“ méginama sieti su lat. *drupas* „Ruinen“ (J. Kalima, 157—8).

Suom. *ruskea* „braun“, est. *ruske* „brandgelb, braunrot“ méginama sieti su lat. *ruskans, rūsgans* „rötlich, bräunlich, rotbraun“, liet. *rūdas, rūsvas* (J. Kalima, 158).

Suom. *sakara, sakari* „Vorsprung, Horn, Spitze“ méginama sieti su liet. *siāgaras* (J. Kalima, 203).

Suom. *salo* „metsäinen saari, metsäseutu, suuri asumaton metsä (miško sala, miškinga vietové, didelis negyvenamas miškas)“, est. *salu* „Morastinsel, Hügel im Morast“, plg. liet. *salà*, lat. *sala* „Insel, Holm; Höhe im Morast“ (V. Thomsen, 214; J. Kalima, 158; L. Hakulinen, II, 40).

Suom. *sammas, sampas* „rajakivi, lapis terminalis (ribos ženklas)“, est. *sammas* „Säule, Pfosten, Pfeiler, Instrument um Bretter zum Behobeln einzuspannen“ méginama sieti su liet. *žāmbas* „kampas, kertė“, *žāmbis, žāmbris* „arklas, medinė žagrė“ (J. Kalima, 158—9).

Suom. *sapa* „Schwanz (ohne Haar)“, est. *saba*, kilm. *sava* „Schwanz, Schweif, Schlepppe, Anhang, Ende, Ausgang“ méginama sieti liet. *stābas* „Pfosten, Säule; Götzenbild, Schlagfluss“, *stābaras* „trockener Baumast“, lat. *stabs* „Pfosten, Säule, Pfeiler, Pranger“ (J. Kalima, 159—60).

Suom. *seinä* „Wand“, est. *sein*, kilm. *seina*, plg. liet. *síena*, lat. *siena* (V. Thomsen, 217; J. Kalima, 160; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *seiväs* „Zaunpfahl, Zaunstecken“, est. *teivas, saibas*, plg. liet. *stiebas* (V. Thomsen, 219—20; J. Kalima, 160; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *seura* „Gesellschaft, Gefolge“, *seuralainen* „Mitglied einer Gesellschaft, Gefährte“, *seurakunta* „Gemeinde“, *seurata* „folgen, begleiten“, est. *sõber*, kilm. *sõbra* „Freund, Geliebter, Gönner, Kunde“, plg. liet. *sēbras*, lat. *sēbris* (V. Thomsen, 215—6; J. Kalima, 160—1; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *siemen* „Same“, est. *seeme*, kilm. *seeme, seemne* „Saat, Same“, plg. liet. *sémens, sémenys*, pr. *semen* (V. Thomsen, 216; J. Kalima, 161—2; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *sii* „ein die Unterlage des Daches stützender, über die Wandfläche des Hauses hinausragender Wandbalken“, plg. liet. *sijà*, lat. *sija* (E. Nieminen, plg. p. 177—82).

Suom. *silta* „Brücke, Steg, Landungsbrücke; Diele“, est. *sild*, kilm. *silla* „Brücke, Knütteldamm, unterhaltener Weg“, plg. liet. *tiltas*, lat. *tilts* (V. Thomsen, 232; J. Kalima, 162; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *sisar, sisär* „Schwester“, est. *sõzar, sõhar* „Schwester; Schwester-tochter“, plg. liet. *sesuō* (V. Thomsen, 217; J. Kalima, 162—3). J. Kalima teigia abejodamas.

Suom. *suova* „acervus foeni coniformis in pratis“, labai abejojant, méginama sieti su liet. *stógas*, pr. *stogis* (J. Kalima, 204).

Suom. *taivas* „Himmel“, est. *taevas*, kilm. *taeva*, plg. liet. *diēvas*, lat. *dievs*, pr. *deywis*, *deiwas*, *deiws* (V. Thomsen, 166—7; J. Kalima, 163; L. Hakulinen, II, 40).

Suom. *takiainen* (*taikkiainen*, *tahkiainen*) „Klette“, est. *takijas*, *takjas*, *takis*, *takaja*, *tagijas*, *tagi*, plg. liet. *dagys*, lat. *dadzis* (V. Thomsen, 165; J. Kalima, 163—4; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *talkoo*, dgs. *talkoot*; *talkoos*, *talkos* „gemeinsamer Schmaus aller Helfer (bei der Ernte etc.)“, est. *talgu*, dgs. *talgid* „Ernteschmaus“, plg. liet. *talka*, lat. *talka* (V. Thomsen, 226—7; J. Kalima, 164; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *tapa*, kilm. *tavan* „Sitte, Gewohnheit, Weise“, *tavallinen* „gewöhnlich“, est. *taba*, kilm. *tava* „Angewohnheit, Gewohnheit, Gebrauch, Weise“, plg. liet. *dabā* „Natur, Eigenschaft, Charakter“, lat. *daba* (V. Thomsen, 164—5; J. Kalima, 164—5; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *tarha* „umzäunter Platz, Viehhof, Hof um den Mond“, *puutarha* „Garten“, est. *tara*, *tahr* „Hürde, Umzäunung, Hof um den Mond, um die Sonne“, plg. liet. *dažas*, lat. *dārzs* (V. Thomsen, 166; J. Kalima, 165; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *tarista* „erzählen, plaudern“, *tarina* „Erzählung, Fabel“, plg. liet. *tažti*, pr. *tārin* „Stimme, Rede“ (V. Thomsen, 228; J. Kalima, 165—6). V. Tomsenas teigē abejodamas.

Suom. *tarpa*, kilm. *tarvan* „Störstange“, *tarpo*, kilm. *tarvon*, est. *tarbu*, kilm. *tarbu* „Störstange der Fischer“ méginama sieti su lat. *dalba*, *dalbs* „der Stamm des Baumes; eine Fischerstange zum Scheuchen der Fische; eine Stange zum Stossen, Rudern, Anhalten der Böte“ (J. Kalima, 166).

Suom. *tarvas* „jokin hirvensukainen eläin (kažkoks elnių šeimos gyvulys)“, est. *tauras*, *tōuras* „Rennthier“, plg. liet. *taūras*, pr. *tauris* „Wesant“ (V. Thomsen, 228—30; J. Kalima, 166—7).

Suom. *taula* „Zunder“, est. *tael*, *tagel*, plg. lat. *dagla*, *degla* „der Birkling, Birkenschwamm und der aus diesem bereitete Feuerschwamm, Zunder“, liet. *dēglas*, *dāglas* „schwarzscheckig (von Schweinen)“ (V. Thomsen 165; J. Kalima, 167; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *teiri* (*teire-*, *teiri-*), *teeri*, *teer* „Birkhahn“, est. *tētre*, *tedre* siejama su liet. *tēterinas*, lat. *teteris*, pr. *tatarwis* „Birkhuhn“ (V. Thomsen, 231—2; J. Kalima, 167—8).

Suom. *temmata*, *tempaan* „reissen, zupfen“, est. *tōmbama* „ziehen“ méginama sieti su liet. *tempti*, lat. *tiepties* (V. Thomsen, 231; J. Kalima, 168; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *terva* „Teer“, est. *tōrv*, kilm. *tōrva*, plg. liet. *dervā*, lat. *darva* (V. Thomsen, 166; J. Kalima, 168—9; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *tiine*, kilm. *tiineen* „trächtig“, est. *tiine*, kilm. *tiine* méginama sieti su liet. *dieni* „turėsianti, vesianti (apie gyvulius)“ (J. Kalima, 169; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *toe*, kilm. *tokeen* „Damm, Zaun im Wasser für Fischgeräte“, est. *tōge*, kilm. *tōke*; *tōke*, kilm. *tōkke* „Stütze, Eisbrecher (zur Seite einer

Brücke), Fischwehr", plg. liet. *tākišas* „Lachswehre in den Flüssen", lat. *tacis, tace* „Fischwehr", pr. *takes* „Wehr (an der Mühle)" (V. Thomsen, 226; J. Kalima, 169—70; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *torvi*, kilm. *torven* „Hirtenhorn, Jagdhörn, Waldhorn; Röhre", est. *tõrv*, kilm. *tõrve* „Sprachrohr, hölzernes Hüterhorn", plg. liet. *taurē*, lat. *taure* (V. Thomsen, 230—1; J. Kalima, 170; L. Hakulinen, II, 41).

Est. *tõug*, kilm. *tõuu* „Haufe, Partie, Stamm, Sippschaft, Race, Sorte" méginama sieti su liet. *daūg*, lat. *datudz* (J. Kalima, 170).

Suom. *tuhat* (*tuhante-*), kilm. *tuhannen* „tausend", est. *tuhat*, kilm. *tuhande*, plg. liet. *tākstantis*, lat. *tūkstuots* (V. Thomsen, 232—3; J. Kalima, 170—1; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *tuohi*, kilm. *tuohen* „Birkenrinde", est. *tohi*, kilm. *tohe, tohu*, plg. liet. *tōšis*, lat. *tāsis* (V. Thomsen, 232; J. Kalima, 171).

Suom. *tuulas*, kilm. *tuulahan*, *tuulaksen* „Fischstechen bei Fackelschein; Fischgabel", *tuulastaa*, *tuulostaa* „mit der Fischgabel stechen (bei Fackelschein)", plg. liet. *dūlis*, lat. *dūlājs* (V. Thomsen, 168; J. Kalima, 171—2; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *tuura* „Eispicke", est. *tuur*, kilm. *tuura, tuure* „Brecheisen mit hölzernem Stiele, Harpune, Lanze, Eispike", *tuurama* „mit dem Brecheisen aufhauen" méginama sieti su liet. *durā* „mediniu kotu geležinis įrankis aketei kirsti", lat. *dūre, dūris* „die Faust; eine Eisaxt, die Brechstange" (V. Thomsen, 168—9; J. Kalima, 172—3).

Suom. *tyhjä* „leer", est. *tühi*, kilm. *tühja*, plg. liet. *tūščias*, lat. *tukss* (V. Thomsen, 233; J. Kalima, 173; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *tytär*, kilm. *tyttären* „Tochter", est. *tütar*, kilm. *tütre*; *tüdar, tüter*, est. *tüdruk* „Mädchen, Jungfrau; Magd, Dienstmagd" siejama su liet. *duktē*, pr. *duckti* (V. Thomsen, 167—8; J. Kalima, 173—4; L. Hakulinen, II, 42).

Est. *uba*, kilm. *oa* „Bohne, Bohnenwicke, Saubohne", plg. liet. *pupā*, lat. *pupa* (V. Thomsen, 210; J. Kalima, 174).

Suom. *vaaja* „Keil, Pflock, Pfahl", est. *vai*, kilm. *vaia*; *vaiga*, plg. liet. *vāgis*, lat. *vadzis* (V. Thomsen, 235; J. Kalima, 174; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *vaha* „Wachs", est. *vaha*, plg. liet. *vāškas* „Wachs", lat. *vaskas* (V. Thomsen, 238; J. Kalima, 175; L. Hakulinen, II, 41).

Est. *vaidlema, vielda* „widersprechen, disputieren, kämpfen, ringen, streben, sich sehnen", *vaidlemata* „unwidersprechlich, unstreitig", *vaidlus* „Streit, Disput" méginama sieti su liet. *vaīdas*, lat. *vaids* (J. Kalima, 175—6).

Suom. *vaikku*, kilm. *vaikun* „voima, tarmo, kunto, varallisuus (jēga, energija, drāsumas; pasiturredimas)", plg. liet. *viēkas, veikti* (J. Kalima, 176).

Suom. *vako*, kilm. *vaon* „Furche", est. *vago, vagu*, plg. liet. *vagā*, lat. *vaga* (V. Thomsen, 235; J. Kalima, 176—7; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *vannas* „Pflugschar", est. *vannas*, kilm. *vanda* „schaufelförmiges Holz, woran das Pflugeisen steckt, Schiffssteven", plg. pr. *wagnis* „Sech (Teil des Pfluges)" (J. Kalima, 177; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *vapsahainen*, *vapsiainen*, *vaapsahainen*, *vaaksahainen* „Wespe“, est. *vapsik*, *vapsikas* „Wespe“, plg. liet. *vapsà*, *vapsvà*, pr. *wobse* (V. Thomsen, 236—7; J. Kalima, 177; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *varsi*, *varte-*, kilm. *varren* „Schaft, Stiel, Griff; Stengel, Stamm, Rumpf; Körperbau, Wuchs“, est. *vars*, kilm. *varre* „Stengel, Stiel“ méginama sieti su liet. *vařpstis*, *vařpsté* „senovinis verpimo įrankis; ratelio statinėlis kuodeliu uždėti; geležis į kuria remiasi viršutinė girnapusė; kartele“, ant kurios mestuvai sukasi“, lat. *varpsta*, *vārpsta* „Spindel, Treibholz an der Handmühle“ (V. Thomsen, 237—8; J. Kalima, 177—8).

Suom. *vielä* „noch“, est. *veel*; plg. liet. *vēl*, *vēliai*, lat. *vēl* „noch; dennoch“ (V. Thomsen, 240; J. Kalima, 178; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *vihvilä*, *vihviläs*, *vihviläinen* „Binse“, plg. liet. *viksvà* (V. Thomsen, 242; J. Kalima, 178; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *villa* „Wolle“, est. *vill* „Fliess“, plg. liet. *vilna*, lat. *vilna*, *villa*, pr. *wilna*, *wilnis* „Rock“ (V. Thomsen, 242; J. Kalima, 178; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *vinka*, kilm. *vingan*; *vinke*, kilm. *vinkkeen* „Kette, Kesselhaken“, méginama sieti su liet. *vìngis* (J. Kalima, 178—9).

Suom. *virpi* (*virpe-*), *virpu* „Zweig, Reis, Gerte, Stange, Rebe“, est. *virb*, kilm. *virvi*, plg. liet. *viřbas*, *viřbalas*, lat. *virbs* (V. Thomsen, 242—3; J. Kalima, 179; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *virsi*, kilm. *virren* (*virte-*) „Kirchenlied, Gesangbuchlied, Lied“, plg. pr. *wirds* „Wort“, liet. *vařdas*, lat. *vārds* „Wort; Vorname“ (J. Kalima, 180; L. Hakulinen, II, 42).

Suom. *virve*, kilm. *virveen* „band, bindel, fladdrande band (kaspinas, juosta, raištis)“, plg. liet. *viřvę*, lat. *virve* „Strick, Seil“ (V. Thomsen, 244; J. Kalima, 180).

Suom. *vuohi*, kilm. *vuohen* „Ziege“, est. *voho*, *vohu*, plg. liet. *ožys*, lat. *ājis*, pr. *wosee* „Ziege“ (V. Thomsen, 205; J. Kalima, 181; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *vuona*, *vuonna* „Lamm, Lämmchen“, est. *vuun* méginama sieti su atitinkamomis baltiškomis prolytémis (J. Kalima, 181—2; L. Hakulinen, II, 41).

Suom. *vuota*, kilm. *vuodan* „eine geschundene, rohe Haut vom Rindvieh oder Pferde“, plg. liet. *óda*, lat. *āda* (V. Thomsen, 205; J. Kalima, 183; L. Hakulinen, I, 102, II, 41).

Lyv. *vägal* „Quappe“, plg. liet. *végélē*, lat. *vēdzele* (V. Thomsen, 238; J. Kalima, 183).

Est. *vähi*, kilm. *vähi*; *vähk*, kilm. *vähi* „Krebs“, plg. liet. *vēžys*, lat. *vēzis* (V. Thomsen, 241; J. Kalima, 183).

Suom. *väive*, kilm. *väiveen*; *vääve*, kilm. *vääveen* „Viehlaus“, est. *väiv*, kilm. *väivi*, *väi*, kilm. *väie* „kleine Viehlaus, Schlaflaus, Kuhlaus“, plg. liet. *vievesà* (V. Thomsen, 241; J. Kalima, 183). V. Tomsonas teigé abejodamas.

Suom. *ätälä* „Grummet“, est. *hädal*, kilm. *hädala*, plg. liet. *atólas*, lat. *atāls*, pr. *attolis* (V. Thomsen, 159—60; J. Kalima, 183—4).

Suom. *äes*, kilm. *äkeen* „Egge“, est. *äes*, kilm. *äkke*, *äe*, plg. liet. *akėcios*, lat. *ecēšas*, pr. *aketes* (V. Thomsen, 169; J. Kalima, 184; L. Hakulinen, II, 41).

Tiksliai nustatyti vieno ar kito baltų skolinio tikrumą sunkiausia yra dėl to, kad mes čia operuojame labai dideliais laiko tarpais. Be to, baltų ir Pabaltijo suomių kalbos savo struktūra yra labai tolimos, ir žodis, patekės iš vienos kalbos į kitą, per tokį ilgą laiką veikiamas naujos kalbos dėsnį, taip pasikeičia, kad jo tiesiog neįmanoma atpažinti. Kaip matėme, kai kurių žodžių baltiškumą suomių kalbose paliudija tik prūsų kalbos pavyzdžiai. Be abejo, Pabaltijo suomių kalbose yra ir tokų žodžių, gautų iš baltų kalbų, kurie per tūkstančius metų išnyko ir pačiose baltų kalbose. Baltų skolinių Pabaltijo suomių kalbose yra tiek „susuomėję“, kad kasdieninėje vartosenoje visiškai nejaučiamas skirtumas tarp jų ir senųjų suomių-ugru kilmės žodžių. Iš šių skolinių atsiranda nauji sudurtiniai žodžiai, keičiasi jų reikšmės, atsiranda nauji reikšminiai variantai. Pavyzdžiuui, šalia suom. *paimen* „piemuo“ jau yra ir *paimentaa* „ganyti“, *paimentaminen* „ganymas, ganiava“, *paimenkoira* „aviganis šuo“, *paimenpilli* „piemens dūdelė“, *paimenpoika* „piemenėlis“, *paimentolainen* „klajoklis“, elää *paimentolaisena* „klajoti“, šalia suom. *tytär* „duktė“ jau suomių kalbos dirvoje atsirado *tyttö* „mergaitė“, šalia suom. *käki* „gegutė“ atsirado ir *käetä* „ketinti, žadeti“ ir t. t. Daugumas baltų skolinių Pabaltijo suomių kalbose egzistuoja lygiai tokiomis pat teisėmis, kaip, sakysime, koks nors *alùs*, *knygà*, *miěstas* ar kitas kuris skolinys lietuvių kalboje.

Idomu pastebėti, kad kai kurie baltiški skolinių iš Pabaltijo suomių kalbų pateko į rusų tarmes. Štai jie:

Rus. *rurна*, *урна*, *хирна* „Lenkseil am Renntiergespann“, plg. suom. *hihna* „Riemen, lederner Gürtel“, liet. *šikšnà* (M. Vasmer, I, 267).²⁴

Rus. *rupvac*, *урвас* „männliches Renntier im 2. Lebensjahr“, plg. suom. *hirvas* „Elentier, Hirsch“, pr. *sirwis* „Reh“ (M. Vasmer, I, 270).

Rus. *корбачи* „Bastschuhe, Schuhe aus Birkenrinde“, plg. suom. *kurpunen*, dgs. *kurpuset* „calcei species ex corio piloso, Schuhe aus ungegerbtem Leden“, liet. *kùrpé* (M. Vasmer, I, 623).

Rus. *лох* „abgemagerter Lachs nach der Laichzeit in den Flüssen“, plg. suom. *lohi* „Lachs“, liet. *lăsis* (M. Vasmer, II, 62).

Rus. *лухта* „Bucht, Meerbusen; seichte mit Gras bewachsene Stelle im See“, plg. suom. *luhta* „niedrige Wiese, Sumpfwiese“, liet. *lukštas* „Sumpfdotterblume (caltha palustris)“ (M. Vasmer, II, 72).

Rus. *река*, *речка* „ungesäuerter Fladen aus Mehl und zerstampfter Fichtenrinde“, plg. suom. *rieska* „frisch, ungesäuert; süsse Milch; ungesäuertes und frisch gebackenes Gerstenbrot“, liet. *prēkas* (M. Vasmer, II, 514).

²⁴ M. Vasmer, Russisches etymologisches Wörterbuch, Bd. I—III, Heidelberg, 1953—1958.

Rus. *povga* „uneben gefrorener, feuchter Erdboden”, *povra*, *povka*, plg. suom. *routa* „hartgefrorener Erdboden, gefrorener Kot; Erdfrost”, liet. *grūodas* (M. Vasmer, II, 526).

Rus. *себра* „gemeinschaftliche Arbeit, Genossenschaft von Arbeitern”, *сябра*, plg. suom. *seura* „Gesellschaft, Gefolge”, liet. *sēbras* (M. Vasmer, II, 599).

Minėti žodžiai dažniausiai aptinkami šiaurės vakarų rusų tarmėse.

Pabaltijo suomių skoliniai baltų kalbose

V. Tomsenas savo darbe nurodo 180 žodžių, iš Pabaltijo suomių patekusių į baltų kalbas. Tiesa, šiame skaičiuje yra ir tie žodžiai, dėl kurių suomiškumo jis abejoja, ir jie kartais įtraukti į abu sąrašus: skolinių baltams ir baltiškų skolinių suomiams. K. Abenas latvių kalboje jau priskaičiuoja apie 500 estų ir lyvių skolinių. Reikia pasakyti, kad daugiausia tai yra žodžiai, aptinkami latvių tarmėse, pirmiausia tose tarmėse, kurios tiesiogiai susiduria su estų bei lyvių kalbomis. Pasistengsime nurodyti tik tuos žodžius, kurie plačiau vartojami latvių literatūrinėje kalboje ir tuos, kurie daugiausia per latvių kalbą pateko į lietuvių tarmes:

Lat. *allaž* „gewöhnlich, immer”, plg. est. *alati*, lyv. *ales* (V. Thomsen, 252; EM, I, 68; K. Aben, 18).²⁵

Lat. *aši*, *ašas*, *ašavas* „Schachtelhalm, Binsel”, liet. *asiūkliai*, *asiai*, plg. est. *osja*, suom. *hosia* (V. Thomsen, 253; EM, I, 361; K. Aben, 21). V. Tomsenas ir J. Endzelynas dėl minėtų baltų kalbų žodžių suomiškumo abejoja.

Lat. *buojā*, *b. iet* „zugrunde gehen, verderben”, plg. lyv. *puoi* „Grund, Boden”, est. *põhi*, kilm. *põhja* (V. Thomsen, 253; EM, I, 361; K. Aben, 21). Mums atrodo, kad suomiškos kilmės gali būti ir lietuvių kalbos žodis *buojis* „bala, klampynė” (LKŽd., I, 955).²⁶

Lat. *bura* „Segel”, liet. *bürė*, plg. est. *purje*, suom. *purje* (K. Aben, 21; E. Nieminen, KZ, 72, 129).²⁷ V. Tomsenas manė, kad ši žodį pasiskolino iš baltų Pabaltijo suomiai. Tačiau E. Niemineno darbas rodo, kad įtikimesnis pirmasis atvejis.

Lat. *duole*, *duoļa* „eine Kuh ohne Hörner”, plg. est. *tohl* „das weiche Innere in Hörnern und Klauen” (V. Thomsen, 253; K. Aben, 24; V. Tomsenas teigė abejodamas). Jei teisinga tokia latvių kalbos žodžio kilmė, tai ir liet. *duōlas* „baužas, be ragu” (LKŽd., II, 612), *duōlis* „baužis” (LKŽd., II, 613) būtų suomiškos kilmės žodžiai.

07.00

Lat. *jauda* „Vermögen, physische Kraft”, plg. lyv. *joud* „Kraft, Vermögen”, est. *jōud*, suom. *joutaa* „vermögen, Zeit haben” (V. Thomsen, 254, EM, II, 97; K. Aben, 27).

²⁵ K. Aben, Eesti ja liivi laenud läti sõnavaras, Tartu, 1947 (rankraštis); EM = K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīca, S. I—IV, red., papild., turpin. J. Endzelīns, Rīgā, 1923—1932.

²⁶ LKŽd. = Lietuvių kalbas žodynas, I—V, I—II red. J. Balčikonis, III—V atsak. red. K. Ulvydas, Vilnius, 1941—1959.

²⁷ KZ = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der indogermanischen Sprachen.

Lat. *juoma* „die Tiefe zwischen zwei Landbänken, eine Tiefe zwischen Untiefen“, plg. lyv. *juom* „tieferes Wasser zwischen Sandbänken“, est. *joom* (V. Thomsen, 255; EM, II, 126; K. Aben, 30).

Lat. *juonis* „die Weile, ein Zug“, plg. lyv. *juoń* „Anlauf, Ansatz, Bewegung“, est. *joon* (V. Thomsen, 255; EM, II, 127, K. Aben, 30).

Lat. *kadiķis* „der Wachholder“, plg. lyv. *gadag*, est. *kadakas*, suom. *kataja* (K. Aben, 33; П. Аристэ, I, 301). Jeigu teisinga tokia latvių žodžio kilmė, tai ir liet. *kadagys*, pr. *kadegis* būtų suomiškos kilmės žodžiai. V. Tomsenas (176), priešingai, teigé, kad Pabaltijo suomiai šio augalo pavadinimą pasiskolino iš baltų.

Lat. *kaija* „die Sturmmöwe“, plg. lyv. *kajag*, est. *kajakas*, suom. *kaija* (V. Thomsen, 255—6; EM, II, 132; K. Aben, 34). Iš latvių kalbos šis suomiškas žodis pateko ir į lietuvių kalbą, plg. *kaja* „žąsų šeimos paukštis; berniklė (Branta bernicla)" (LKŽd., V, 85). Latvių kalbos dirvoje atsirado ir minėto žodžio variantas *kaiva* (veikiausiai iš **kaia*<*kaija*, EM, II, 136), kuris taip pat pateko į lietuvių kalbą, plg. *káiva* „kirų šeimos paukštis; sidabrinis kirias (Larus argentatus)" (LKŽd., V, 84).

Lat. *kaite* „der Schaden, der Fehler, das Gebrechen“, *kaitēt* „schaden“, plg. lyv. *kait* „schaden“, est. *kahju* (V. Thomsen, 256; K. Aben, 34—5; abu teigia abejodami). Jeigu lat. *kaitēt* būtų suomiškos kilmės, tai tos pačios kilmės būtų ir liet. *káitéti* (LKŽd., V, 78—9), kuris labiausiai paplitęs Žemaičiuose. Apie Šakyną vartojamas ir paskolintas iš latvių *kaíté* „trükmumas, yda".²⁸

Lat. *kāzas* „die Hochzeit“, plg. lyv. *kozgond* (V. Thomsen, 257; EM, II, 206; K. Aben, 40). Iš latvių kalbos šis žodis pateko ir į S. Daukanto raštus — *kozas*.

Lat. *ķeksis* „der Haken; Krücke, Stelze“, plg. lyv. *kekš*, suom. *keksi* (V. Thomsen, 258; EM, II, 361; K. Aben, 53). Per latvius šis žodis pateko ir į lietuvių kalbą: *ķeksis*, *kēkšis* „kartis su geležiniu kabliu; kojokai, stypynės" (LKŽd., V, 500, 501).

Lat. *ķesele* „die Tasche, ein kleiner Sack“, plg. est. *kessel* „Netzsack zum Tragen von Fischen, kleiner Sack oder Korb“ (V. Thomsen, 260; EM, II, 370; K. Aben, 57—8). Iš latvių ši žodij pasiskolino ir lietuviai — *keselys*, *ķeselé*. Tarmėse jis vartojamas gana īvairiomis reikšmėmis: „ant koto prietaisyta tinklinis maišelis vėžiamas gaudyti; iš vyčių nupintas statinės pavidalo krepšys pašarui nešioti; sudedama vaikų lovelė, padaryta iš kartelių ir audeklo; ant rogių uždedami rémai, kad rogės būtų platesnės ir kt.“ (LKŽd., V, 635, 636).

Lat. *ķīla* „das Pfand, Unterpfand“, plg. lyv. *ki'l*, est. *kihl* (V. Thomsen, 261; EM, II, 388; K. Aben, 61—2).

Lat. *ķilda* „der Streit, Zank, Händel“, plg. lyv. *kildo* „Span“, *kildo nust* „Späne heben, Händel anfangen“ (EM, II, 380; K. Aben, 61). Per latvių

²⁸ Šakynoje ir kitose Latvijos pasienio tarmėse vartojamus žodžius autorui daugiausia nurodė A. Jonaityté.

kalbą šis suomiškas žodis veikiausiai pateko ir į lietuvių kalbą, plg. *kildā „pokylis, puota; didelė bėda, sunki būklė“* (LKŽd., V, 774).

Lat. *kipis, kipa* „ein kleines Gefäss zum Schöpfen“, plg. est. *kipp* „kleines Schöpfgefäß“, suom. *kippo* (V. Thomsen, 261; K. Aben, 64; V. Tomsenas teigia abejodamas). Jei teisinga latviško žodžio kilmė, tai ir liet. *kipis, kipé* „nedidelis medinis indas su rankena; medinis, į dugną platesnis, su dangteliu indas“ (LKŽd., V, 827) yra suomiški žodžiai, į lietuvių kalbą patekė per latvius.

Lat. *kīris* „eine kleine Wassermöwe“, plg. lyv. *kīr*, est. *tiir* (V. Thomsen, 261—2, EM, II, 389; K. Aben, 67). Su šiais žodžiais veikiausiai sietinas ir liet. *kīras* (LKŽd., V, 830).

Lat. *kukainis* „das Insekt; das Haustier“, plg. lyv. *kukki* „Käfer“ (V. Thomsen, 263; EM, II, 301; K. Aben, 46—7).

Lat. *laiva* „das Boot, der Kahn; das Schiff“, plg. lyv. *lōja* „Schiff, grosses Boot“, suom. *laiva* (K. Aben, 70; G. Must, KZ, 69, 179—84). V. Tomsenas (193), K. Büga (RRš.²⁹ I, 309—11) liet. *laivas*, lat. *laiva* laikė baltiškais žodžiais. Pabaltijo suomiai, jų numone, šiuos žodžius gavo iš baltų. Tačiau paskutiniu metu tiek *būré*, tiek *laivas* linkstama laikyti suomiškos kilmės žodžiais. Tiesa, suom. *laiva* taip pat neturi patikimos etimologijos. G. Mustas teigia, kad suom. *laiva* kiles iš germanų, plg. runų įrašų **hlaiwa* „karsitas“, got. *hlaiw*. Semantinę minėtų žodžių raidą jis pagrindžia tuo, kad senovės germanai mirusius mėgdavę laidoti bei deginti laivuose.

Lat. *laulāt* „trauen“, plg. lyv. *loul* „singen, trauen“, est. *laulma* „singen“ (V. Thomsen, 264; EM, II, 428; K. Aben, 70).

Lat. *launags* „die Mittagszeit, die Mittagsmahlzeit, die Vesperkost“, plg. lyv. *lönag* „Südost“, est. *louna* „Mittag, Süd, Südost“ (V. Thomsen, 265; EM, II, 429; K. Aben, 72—3). Veikiausiai per latvius šis žodis pateko ir į lietuvių kalbą — *laūnagas* „pavakariai, pusdieniai“. Žodis dažniausiai vartojamas Latvijos pasienyje ir Žemaičių tarmėse. Iš latvių kalbos kilusios ir kartais pasitaikančios formos *laūnagis, laūnadzis* „pietryčių vėjas“, plg. lat. *launadzis* „der Südwind“ (EM, II, 429).

Lat. *lipa, lipe* „ein kurzes, dünnes Schwänzchen; der Hamen; Klappe an einer Mütze“, plg. est. *lipp* „Flagge, Wimpel, langes Band“, suom. *lippu* (V. Thomsen, 266; EM, II, 540—1; K. Aben, 84). Žodis *lipā* „trumpa uodegėlė, siauras žemės rézis“ pasitaiko ir kai kuriose Latvijos pasienio lietuvių tarmėse (Viekšniai, Šakyna, Daunorava, Žagarė), į kur pateko jis, be abejo, iš latvių kalbos.

Lat. *luga* „Mal, Zeit, Drama“, plg. est. *lugu* „Geschichte, Erzählung, Lied, Musikstück“ (V. Thomsen, 266; EM, II, 510; K. Aben, 82—3).

Lat. *luoma, luoms* „der Fang; die Schicht; Reihe; Mast“, plg. lyv. *luoma* „ein Zug beim Fischen, Fischfang“, est. *loom* „Fischzug, Einkreisung; Mal“ (V. Thomsen, 267—8; EM, II, 526; K. Aben, 81—2). V. Tomsenas šion grupėn nepagrįstai skyrė ir liet. *lūomas* „Art, Stand, Verhältnis“, turintį visai kitą etimologiją.

²⁹ K. Büga, Rinktiniai raštai, t. I, Vilnius, 1958.

Lat. *māja* „das Bauergesinde; das Haus; die Heimat“, plg. lyv. *mōi*, „Quartier“, est. *maja* „Haus“, suom. *maja* „Herberge, Quartier“ (K. Aben, 87—8). V. Tomsenas (198) teigé, kad Pabaltijo suomiai šiuos žodžius pasiskolino iš baltų, bet tai gana sunkiai įtikétina (plg. t. p. EM, II, 578).

Lat. *maksa* „die Zahlung, Bezahlung“, *maksāt* „(be)zahlen“, plg. lyv. *maks* „Bezahlung“, est. *maks*, suom. *maksu* (V. Thomsen, 269; EM, II, 555; K. Aben, 86). Iš latvių gauti ir kai kuriose lietuvių tarmėse pasitaiką žodžiai *maksoti*, *maksēti* „mokēti“.

Lat. *muiža* „das Landgut der Adligen, jetzt auch der Bürgerlichen, Herrengut“, plg. lyv. *moiz*, est. *mōiz*, suom. *moisio* (V. Thomsen, 270; EM, II, 662; K. Aben, 90—1). J. Endzelyno nuomone, latviškojo žodžio šaltiniu galėjės būti ir rus. *мыза* „Landgut“. Tačiau ir rus. *мыза* paskolintas iš Pabaltijo suomių (M. Vasmer, II, 183). Iš latvių paskolintas ir liet. *muīžē* „dvaras“, aptinkamas kai kuriose arčiau Latvijos esančiose lietuvių tarmėse.

Lat. *nūja* „der Knüttel, Stock“, plg. lyv. *nuj* „Stock, Knüppel“, est. *nui*, suom. *nuija* (V. Thomsen, 271; EM, II, 754; K. Aben, 98—9). Per latvius šis suomiškas žodis pateko ir į kai kurias Palatvio lietuvių tarmes — *nūja* „vėzdas, pagalys“.

Lat. *nuka*, *ṇuka*, *nuks*, *ṇuks* „ein grosses, keilförmiges Stück Brot“, plg. lyv. *nukā* „dickes Stück Brot“, est. *nukk* (V. Thomsen, 271; EM, II, 753; K. Aben, 98). Iš latvių ši žodži pasiskolino ir kai kurios Palatvio lietuvių tarmės — *niūka* „stora duonos riekė“ (Šakyna, Žagarė).

Lat. *pajāt* „streicheln, liebkosen“, plg. lyv. *paij* „streicheln“, est. *päuma* (V. Thomsen, 272; EM, III, 34; K. Aben, 101).

Lat. *pērtikis* „die Meerkatze, der Affe“, plg. est. *pärdik* „Geck, Narr, Gaukler, Affe“ (EM, III, 210; K. Aben, 108—9).

Lat. *pestīt* „losmachen, lösen; erlösen“, plg. lyv. *päst* „losmachen, befreien, erlösen“, suom. *päästäää* (V. Thomsen, 272—3; EM, III, 203; K. Aben, 108).

Lat. *pilādzis* „der Pilbeerbaum, Vogelbeerbaum, die Eberesche (sorbus aucuparia)“, plg. lyv. *pīlag*, est. *pihlakas*, suom. *pihlaja* (V. Thomsen, 273; EM, III, 231; K. Aben, 110—1).

Lat. *puika* „der Junge, der Knabe“, plg. est. *poeg*, lyv. *puoga*, suom. *poika* (V. Thomsen, 273—4; EM, III, 403; K. Aben, 114). Per latvius šis suomiškas žodis pateko ir į kai kurias lietuvių tarmes — *púika* (Šakyna, Daugeliškis, Dūkštas, Daunorava).

Lat. *puisis* „der Knabe, der Junge, der Junggeselle; ein (unverheirateter) Knecht oder ein verheirateter Deputatknecht, dessen Frau keine Dienste mitübernommen hat“, plg. lyv. *pois* „Junge, Bube; Knecht“ (V. Thomsen, 273; EM, III, 403; K. Aben, 114—5). Per latvius šis žodis pateko ir į kai kurias lietuvių tarmes — *puīsis* „bernas“ (Šakyna).

Lat. *puķe* „die Blume“, plg. lyv. *putk* (V. Thomsen, 274; EM, III, 406; K. Aben, 115; V. Tomsenas teigé abejodamas). Per latvių kalbą šis žodis pateko į palatvio lietuvių tarmes — *pūkē* (Šakyna, Žagarė).

Lat. *pulka*, *pułkis* „der Pflock, Stöpsel, der hölzerne Nagel, Deichsel-nagel“, plg. lyv. *pūlkka*, est. *pulk* (V. Thomsen, 274; EM, III, 409; K. Aben,

115—6). Palatvio lietuvių termēse vartojamas žodis *pulkis* „daiktas, su kuriuo kas nors užkišama“ (Šakyna). Tai, be abejo, suomiškas žodis, gautas per latvius.

Lat. *rija* „die Korn-, Getreidedarre“, plg. lyv. *rī*, est. *riha*, *rehi*, suom. *rihi* (V. Thomsen, 276; EM, III, 523; K. Aben, 124). Ta pačia reikšme žodis (*rijā*) gana gausiai vartojamas ir žemaičių bei kitų palatvio lietuvių termēse.

Lat. *sams*, liet. *šamas* mėginama kildinti iš suom. *sampi* „eršketas“, mar. *šamba* „végéle“ (V. N. Toporov, O. N. Trubačiov, 247).

Lat. *sekis* „ein buntes Pferd“, plg. lyv. *sek* „Schecke“ (EM, III, 815; K. Aben, 136). Iš latvių veikiausiai gautas ir liet. *šekis* „margas arklys“ (Šakyna, Žagarė, Daunorava).

Lat. *selga* „die Höhe des Meeres, eine niedrig gelegene, feuchte und fruchtbare Stelle“, plg. lyv. *sälga* „Rücken; offene See“, est. *mere selg* „Höhe des Meeres“ (V. Thomsen, 278—9; EM, III, 816; K. Aben, 131, 137).

Lat. *sēne* „der Pilz“, plg. lyv. *sēn*, est. *seen* (V. Thomsen, 279; EM, III, 827; K. Aben, 137).

Lat. *suga* „das Geschlecht, die Rasse, Art, Familie“, plg. lyv. *sug*, est. *sugu*, suom. *suku* (V. Thomsen, 279; EM, III, 1115; K. Aben, 141).

Lat. *sulainis* „der Bediente, Diener“, plg. lyv. *sulli*, est. *sulane*, suom. *sulha* „der Bräutigam“ (V. Thomsen, 280; EM, III, 1119; K. Aben, 142).

Lat. *škirsts* „der Kasten, die Kiste, die Lade, der Sarg“, plg. est. *kirst*, lyv. *kirst*, suom. *kirstu* (V. Thomsen, 280; EM, IV, 45; K. Aben, 143).

Lat. *tērauds* „der Stahl“, plg. lyv. *tērōda* (V. Thomsen, 281—2; EM, IV, 172; K. Aben, 148—9).

Lat. *tullis* „der Ruderplock, die Dolle“, plg. lyv. *tol'* (EM, IV, 259; K. Aben, 154—5). Panašiai reikšme šis žodis pasitaiko palatvio lietuvių termēse — *tūlis* „kirvio pentis; dalgio kojelė, pakotė“ (Žagarė).

Lat. *vagaris* „der Hauptaufseher über die Hofsarbeit“, plg. lyv. *vagar* (V. Thomsen, 283—4; EM, IV, 432; K. Aben, 164). Per latvius gautas ir Palatvio lietuvių termių *vāgorius* „prievalzdas“ (Šakyna).

101
Lat. *vai* „Fragepartikel mit der Bed. des lat. -ne und des russ. *и* oder, etwa, auch“, plg. lyv. *voi* (V. Thomsen, 287—8; EM, IV, 433; K. Aben, 165).

Lat. *vajaga ir* „nötig ist“, plg. lyv. *vajāg* „Bedürfnis; nötig“ (V. Thomsen, 284; EM, IV, 445; K. Aben, 162—3).

Lat. *veseris* „der Schmiedehammer“, plg. est. *vasar* (V. Thomsen, 286; EM, IV, 544; K. Aben, 170).

Lat. *zaimuot* „lästern, schimpfen, verachten“, plg. lyv. *soim* „schelten, schmähen, lästern“ (V. Thomsen, 277; EM, IV, 681; K. Aben, 175). Tos pačios kilmės veikiausiai yra ir liet. *žaimoti* „painioti, narplioti“, *žaimotis* „maivytis, daryti juokus, vaipyti, nerimtais elgtis“.

Sviing tai! -!
Vilnius

ОТНОШЕНИЯ БАЛТИЙСКИХ И ПРИБАЛТИЙСКО-ФИНСКИХ ЯЗЫКОВ

А. САБАЛЯУСКАС

Резюме

В статье дается обзор изучения отношений балтийских и прибалтийско-финских языков.

Прежде всего указывается на разные сходства грамматического строя: 1) локативы со значением направления (фин. *maa* — *maahan*; лит. *laikas* — *laikan*); 2) фин. суффиксы *-ra*, *-rä*; лит. *be*, *bei*, древнепрусск. *bhe*; 3) согласование атрибутивных имен прилагательных с существительными (эст. *uus taja*, *uuele majale*, *uued majad*); 4) сложные формы прошедшего времени (эст. *olen lugenud*, *olin lugenud*); 5) императив на *-k*; 6) некоторые причастные конструкции; 7) тенденция к скоплению многочисленных суффиксов в одном слове; 8) использование творительного падежа в качестве именной части сказуемого; 9) применение родительного падежа вместо винительного после отрицания; 10) некоторые особенности грамматического строя латышского языка объясняются влиянием ливского языка (перенесение ударения на первый слог, в некоторых латышских говорах — формирование интонационной системы, употребление форм мужского рода вместо женского, обобщение формы глагола третьего лица для всех лиц единственного и множественного числа); 11) в ливский язык проникли некоторые префиксы и суффиксы латышского языка; 12) латышские префиксы иногда обнаруживаются и в эстонских говорах.

Большую часть статьи занимает словарь балтийских заимствований в прибалтийско-финских языках. При составлении словаря главным образом использованы труды В. Томсена, Я. Калимы, Ю. Х. Тойвонена, Л. Хакулинена.

Словарь прибалтийско-финских заимствований в балтийских языках составлен прежде всего на основе работ В. Томсена и К. Абена. В этой части статьи автор указывает на ряд прибалтийско-финских заимствований, которые через латышский язык проникли в говоры литовского языка (*buojis*, *duōlas*, *kaija*, *káiva*, *kaītē*, *kozas*, *keksis*, *kēkšis*, *keselýs*, *kēselē*, *kildà*, *kipé*, *kípis*, *kíras*, *laūnagas*, *laūnagis*, *laūnadzis*, *lipä*, *makséti*, *maksóti*, *muīžé*, *nūja*, *niūka*, *púika*, *pūšis*, *püké*, *pūlkis*, *rijā*, *šékis*, *tūlis*, *vàgorius*, *žáimoti*, *žáimotis*).